

Ilustrace: Martin Aaron Hofmek, Zahradnice Feldová, OyKay, 2026

RABÍNSKÉ SLOVO Rabín Daniel Mayer: Nový rok stromů napříč historií **2**

ROZHOVOR Rabín Shmuel Rosenberg: Pokud má být moje víra opravdová, musí být prožívána v realitě současného světa **4**

IZRAEL Malý tým, velké příběhy Izrael na letošních zimních olympijských hrách **7**

ROZHOVOR Když pražská židovská čtvrť změnila svou tvář **8**

TÉMA Nikdy jsem se nebála. Jana Sudová – Spravedlivá mezi národy **11**

KULTURA Dvě nové unikátní knihy z Terezína **12**

TRADICE Šimuš tehilim **13**

TÉMA Bílá místa židovské Moravy: Nová konferenční platforma představující výzkum židovských dějin regionu **14**

CESTOVÁNÍ Na cestě z Rivy do Verony **16**

MIŠ-MAŠ / מיש-מש **18**

KULTURA Kulturní program únor 2026 **20**

KOMIKS OyKay: Tu bi-švat **23**

RECEPT Italský citrusový salát / תפוח בשמן **24**

Milé čtenářky, milí čtenáři,

únorové číslo Maskilu přichází v době, kdy se zima pomalu láme a světlo se každý den vrací o něco dříve. Není jistě náhodou, že právě na toto období připadá Tu bi-švat – Nový rok stromů. O historii slavení tohoto svátku v Izraeli a o zajímavých zvycích vybraných židovských komunit v diaspoře se dočtete v rabínském slovu rabína Daniela Mayera. Tu bi-švat připomíná také obálka tohoto čísla Maskilu. Pochází z komiksu, který najdete na předposlední straně. Na té zadní na vás čeká recept na pomerančový salát z Itálie. Ten se hodí k oslavě Nového roku stromů a zároveň v sobě skrývá odkaz na další téma tohoto čísla, jímž jsou letošní zimní olympijské hry v Itálii. Na sedmé straně si můžete přečíst o malé sportovní výpravě Státu Izrael a o několika stran později díky Janě Hanuškové navštívit dvě italská města a jejich židovské památky.

Určitě si také nenechte ujít rozhovor s rabínem Shmuelem Rosenbergem, který v Praze působí jako asistent vrchního rabína pro sociální oblast. Povídalí jsme si o jeho chasidských kořenech, mládí v Tel Avivu, rozdílech studia židovských textů v ješivách a v akademickém prostředí i o tom, že Bůh není přítomen jen v synagoze nebo ve svatých textech, ale ve všem, co děláme.

Pokud vás zajímá historie, v tomto čísle se můžete těšit na druhou část rozhovoru Lubora Falteiska s Danem Hrubým nad jeho knihou o asanaci Josefova či článek Tání Klementové s názvem Bílá místa židovské Moravy o nové konferenční platformě představující výzkum židovských dějin tamního regionu. Představíme vám také dvě nové knihy vydané Památkovým úřadem a připomeneme si osud Jany Sudové, která přesně před dvaceti lety obdržela titul Spravedlivá mezi národy.

Přeji vám hezké počtení a klidný únor!

RADKA LÍM LABENDZ
šéfredaktorka Maskilu

Nový rok stromů napříč historií

Letos zahajujeme Nový rok stromů tu bi-švatovým sederem, jehož datum připadá na nedělní večer 1. února.

O Tu bi-švatu je jen velmi málo písemných zmínek. Počínaje rabínem Geršomem, zvaným 'Světlo diaspoře' (asi 960–1040), se uvádí jen to, co se tento den – 15. švatu – nedělá, tj. nesmějí se pronášet smuteční proslovy, nesmí se vyhlásit veřejný půst a nepronášíme kající modlitbu tachanun.

V diaspoře se Nový rok stromů obvykle slaví při tu bi-švatovém sederu, během něhož se konzumuje čerstvé i sušené ovoce včetně různých druhů ořechů. Tradičně by se během tohoto večera mělo – s odkazem na verš Deuteronomium 8,8 – ochutnat ovoce, jímž se pyšní Země Izrael, například olivy, fíky, granátová jablka, datle nebo plody vinné révy.

Tímto sederem podobným tradičnímu pesachovému sederu začali Nový rok stromů slavit ve Cfatu mystici – kabalisté, v jejichž čele stál rabi Jicchak Luria Aškenazy (1534–1572), zakladatel jednoho z proudů tzv. luriánské kabaly. Během 17. století se zvyk tu bi-švatového sederu rozšířil na většinu sefardských komunit a dnes se tímto způsobem slaví Tu bi-švat také v nesčetných aškenázských obcích.

V Tóře (Lv 19,23) se uvádí: „וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל“ – „Až přijдете do země a budete sázet různé ovocné stromy...“

Jednou, během tu bi-švatové hostiny, požádal rabín Menachem Mendel z Kotzku (1787–1859) svého žáka, rabína Jicchaka Meira Morgensterna (1799–1866), autora známých komentářů k Tóře Chidušej ha-Rim (חידושי הר"ם), aby pronesl několik slov o tomto dni. Rabín Jicchak Meir se ujal slova obsáhlým výkladem o Novém roce stromů, kladl otázky související s tímto svátkem a sám na ně odpovídal, přičemž podrobně rozebíral jeho různé aspekty. Jeho projev byl ukázkou skutečného pilpulu.

Rabín Menachem Mendel jej poté přerušil slovy: „Kdybychom byli v Erec Jisrael, stačilo by vyjít ven do přírody a podívat se na stromy, abychom pochopili smysl Roš ha-šana le'ilan, a nebylo by třeba tolika učených slov. Tam, v Zemi Izraele, se o Novém roce stromů neříká dešeroni – „kažte, mluve“, ale ašeroni – „konejte, čítejte.““

V tomto příběhu nám rebe z Kotzku připomíná a zdůrazňuje, že ideálem není pouze mluvit o micvách spojených se Svatou zemí, ale skutečně je naplňovat životem přímo v Zemi Izraele. Tento důraz na čin velmi připomíná sionistickou myšlenku obnovy židovské přítomnosti v Erec Jisrael včetně obdělávání půdy a výsadby stromů.

V Izraeli patří k významným projevům oslav Nového roku stromů právě sázení mladých stromků a sazenic. Tuto tradici založil v roce 1890 rabín, pedagog, historik a novinář Ze'ev Javec (1847–1924), tehdejší ředitel školy v Zichron Ja'akovu. O svátku Tu bi-švat vyšel se svými žáky do okolní přírody, kde společně vysazovali stromky a sazenice, které si děti přinesly z domova.

Roku 1908 rozhodl Svaz učitelů a učitelék mateřských škol v Erec Jisrael, že 15. den měsíce švatu – Tu bi-švat – se stane svátkem přírody a výsadby stromů. V této více než 130 let staré tradici dodnes pokračují tisíce Izraelců – školáci, noví olim, obyvatelé měst, vesnic i kibuců.

Také Židé žijící v diaspoře mohou tuto snahu o zalesnění a zkrášlení Země Izraele podpořit, například prostřednictvím příspěvků pro Keren Kajemet le-Jisrael (KJL) – Židovský národní fond (JNF). Ten se dlouhodobě věnuje výsadbě stromů a obnově lesů, čímž pomáhá napravovat obrovské škody způsobené požáry či úmyslným ničením a žhářstvím našich nepřátel, kteří ničení lesů a stromů považují za jednu ze zbraní proti židovskému národu a jeho státu.

Děti vybírají během svátku Tu bi-švat finanční prostředky pro Židovský národní fond (KKL), Tel Aviv, 1925.

Lokální zvyky

Podívejme se nyní na zajímavé zvyky některých židovských komunit spojené s Tu bi-švatem:

Izmír, Turecko – Bylo zvykem shromáždit všechny žáky města a společně pronášet patnáct Žalmů na počest svátečního dne. Jedlo se ovoce, což symbolizovalo mír a požehnání v domě. Pán domu žehnal chléb z prvotřídní pšeničné mouky, podle verše (Žalm 147,14): „השם גבולך שלום חלב ודבש יביעך.“ – „Na tvém území ti zjednal mír, tukem pšeničným tě sytí“. Paní domu žehnala vinnou révu (Žalm 128,3): „אשתך כגפן פריה.“ – „Tvá žena je jako plodná réva.“, synové olivy, neboť stojí psáno (Žalm 128,3): „בניך כשתלי זיתים.“ – „Tvoji synové jako mladé olivovníky...“ Dcery žehnaly granátová jablka, neboť stojí psáno (Žalm 45,14): „כל כבודה בת מלך פנימה.“ – „Celá sláva královské dcery je uvnitř“.

Aleppo, Sýrie – V předvečer svátku se v synagoze četlo Desatero v arabštině. Jednotlivá přikázání se „prodávala“ a ti, kdo si je koupili, je poté nahlas četli před shromážděním.

Kurdistan – Tu bi-švat nazývají kurdistanští Židé Idt ilanai (Svátek stromů) nebo Mazdani ilanai (Zvěst stromů). Kromě konzumace ovoce si navzájem, podobně jako o Purimu, posílají balíčky šlachmones (mišlochach manot), které obsahují různé druhy ovoce.

Írán (Persie) – Tu bi-švat je v této oblasti svátkem tchána a tchyně. Manželé posílají ovoce jako šlachmones svým tchánům.

Jeruzalémští sefardé – Mají o Tu bi-švatu zvyk navštěvovat hroby členů Sanhedrinu a Šimona Spravedlivého a také chodit k pramenům řeky Ein Rogel na jihovýchodě Jeruzaléma, kde se Kidron napojuje na údolí Ben Hinom, a sedět tam ve stínu stromů.

Kabalisté ve Cfatu – O Tu bi-švatu měli ve zvyku navštěvovat jeskyni Šimona bar Jochaje v Peki'in a tam obřadně sbírat plody stromu rohovníku, který roste přímo u vchodu do jeskyně. Podle tradice je jedl rabi Šimon bar Jochaj se svým synem, když se skrývali před Římany.

Chasidské dvory – Na počest Tu bi-švatu bylo zvykem oblékat si šabatové sváteční šaty. Chasidští *admorim* (představitelé chasidských dvorů) pořádali večer a v pole-dne o Tu bi-švatu hostiny. V chederu mela-med (učitel) vykládal svým žákům o kráse Země Izraele a o jejím vynikajícím ovoci.

RABÍN DANIEL MAYER

PROGRAM BEJT SIMCHA

Zima – jaro 2026

KABALAT ŠABAT

Šabatové bohoslužby –

každý pátek od 17.00
Židovská obec v Praze (3. patro),
Maiselova 250, Praha 1
Prezenčně i online

Rodinné bohoslužby –

vždy poslední pátek v měsíci
Zkrácená bohoslužba, program a občerstvení
pro děti zajištěny
Židovská obec v Praze (klub Gešer, přízemí),
Maiselova 250, Praha 1
Registrace není nutná.

V případě zájmu si lze objednat šabatovou
večeři v restauraci Šalom. Cena menu: 225 Kč
Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

PURIM

Purimová oslava

2. 3. 2026
Židovská obec v Praze, Maiselova 250, Praha 1

18.30

Kantilace Megilat Ester

Předčítání knihy Ester v midraše, masky vítány

19.30

Purimová veselice s ŽOP

Purim špil reprezentace ŽOP, Weiss Family
a trio Annamária, dechový orchestr Feverband
a retro disco ve stylu nultých let. Teplý a stu-
dený bufet v restauraci Šalom.
Vstupné: 100 a 200 Kč

maskil

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1
telefon: 603 393 558
e-mail: kehila@bejtsimcha.cz
web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) Elektronicky

Maskil je k dispozici online na: www.maskil.cz nebo www.maskil.online

b) Tištěná verze

Tištěné vydání poskytujeme za úhradu poštovního a balného.
Pokud máte zájem, pošlete prosím svoji žádost na e-mail:
kehila@bejtsimcha.cz nebo redakce@maskil.cz

Výše poštovního a balného činí v rámci ČR minimálně 300 Kč ročně.
Tuto částku laskavě uhradte na účet:
86-8959560207/0100 (Komerční banka)
Variabilní symbol: 03
Do popisu platby prosím uveďte své jméno.

NA VĚČNÁ NADĚJE EVERLASTING HOPE JE

HUDEBNÍ FESTIVAL
VĚČNÁ
NADĚJE
EVERLASTING
HOPE
MUSIC FESTIVAL

9. ročník
hudebního
festivalu
nejen
tereziňských
autorů

2/2 – 25/11/2026

vecnanaadeje.org

PROGRAM FESTIVALU

2/2/2026 / 19.30
Gottlieb Wallisch / klavír
Sukova síň Rudolfiny

7/3/2026 / 19.30
Jan Petryka / tenor
Johanna Haníková / klavír
Ineo Quartet
Španělská synagoga

23/3/2026 / 19.30
Petr Matuszek / baryton
Jiří Knotte / klavír
Libeňský zámek

12/4/2026 / 18.30
Pavel Bořkovec Quartet
Uhelíný mlýn
v Libčicích nad Vltavou

22/4/2026 / 19.30
Jewish Chamber
Orchestra Munich
Mendele Lohengrin
Jeruzalémská synagoga

26/9/2026 / 19.00
Ana Silvera a Saled Silbak
Songs We Carry
Jazz Dock

25/11/2026 / 19.30
Štěpánka Andělová / hoboj
kostel sv. Vavřince

Rabín Shmuel Rosenberg: Pokud má být moje víra opravdová, musí být prožívána v realitě současného světa

Rabín Shmuel Rosenberg v Praze působí jako asistent vrchního rabína pro sociální oblast. Povíдали jsme si o jeho chasidských kořenech, mládí v Tel Avivu, rozdílech studia židovských textů v ješivách a v akademickém prostředí, i o tom, že Bůh není přítomen jen v synagoze nebo ve svatých textech, ale ve všem, co děláme.

Chtěla jsem se zeptat na vaši rodinu, protože mě zaujalo, že jste vyrůstal v chasidském prostředí. Tipovala bych Chabad. Je to správně?

Vyrůstal jsem spíše ve smíšeném chasidském prostředí než v rámci jednoho jasně vymezeného směru. Můj otec pochází z gerovské chasidské tradice s kořeny v Polsku a později v Austrálii, zatímco moje matka je *ba'alat tšuva* – nevyrůstala nábožensky a k náboženskému životu se dostala skrze Chabad. Určitý vliv tedy u nás doma byl, ale ne stoprocentní.

Navíc jsem vyrůstal v Tel Avivu, což není typicky chasidské prostředí, a to mě výrazně formovalo. Postupně jsem vstřebával vlivy z různých tradic: Chabad skrze matku, Ger skrze rodinné zázemí a Ruzhin skrze ješivu, kterou jsem navštěvoval. Ruzhinská chasidut pochází z Haliče – dnešní Ukrajiny – regionu historicky propojeného s polským i východoevropským židovským životem.

Jaké to bylo vyrůstat jako chasid v Tel Avivu?

Úžasné. Tel Aviv má velmi bohatou chasidskou historii, o které mnoho lidí neví. Vyrůstat tam bylo fascinující. Je to velmi pestré město a tehdy tam existovala výrazná míra soužití mezi praktikujícími a sekulárními obyvateli. To mě hodně

Rabín Shmuel Rosenberg během chanukové návštěvy pana prezidenta Petra Pavla v Lauderových školách

ovlivnilo. Ukázalo mi to už v dětství, že hluboká víra nemusí znamenat izolaci od světa.

Snažili se vás rodiče chránit před „vnějším“ světem?

Ano i ne. Dohlédli na to, abych měl kvalitní tradiční vzdělání – studoval jsem v ješivách mimo Tel Aviv – ale zároveň jsem vyrůstal ve velmi otevřeném prostředí. Jako dítě jsem chodil na koncerty a do muzeí. To nebylo všude běžné, i když v Tel Avivu byla větší otevřenost, dokonce i v chasidském prostředí.

Měl jsem tady v Praze krásnou zkušenost. Na jedné šabatové večeři jsem se potkal se synem rabína Frenkla, který dříve bydlel ve stejné telavivské čtvrti. Jeho otec byl významným rabínem a zároveň mimořádně otevřeným člověkem. Ztělesňoval pro mě myšlenku, že hluboká víra a otevřenost světu se nevylučují.

Bohužel taková otevřenost v náboženském prostředí postupně vymizela. Když jsem o tom mluvil s jeho synem, potvrdil mi, že tehdejší atmosféra byla skutečně jiná. Přesto mám v posledních letech v Izraeli pocit, že se něco znovu dává do pohybu – že se pomalu vrací větší otevřenost i širší pojetí náboženského života.

Jak byste dnes definoval svou náboženskou identitu – jako chasidskou, ortodoxní, moderně ortodoxní?

Z hlediska světonázoru mám nejbližší k moderní ortodoxii, i když tento pojem obvykle označuje velmi konkrétní zázemí – určité ješivy, školy a jasně vymezenou komunitu. Vyrůstal jsem v úplně jiném prostředí a tato zkušenost je dodnes velkou součástí toho, kým jsem. Řekl bych tedy, že v sobě spojuji více identit.

Jaký otisk ve vás zanechala chasidská spiritualita – a jak se promítá do vašeho dnešního vztahu k víře a světu?

Nejvíce mě ovlivnila myšlenka, kterou v současném chasidském hnutí občas postrádám – přesvědčení, že Bůh není přítomen jen v synagoze nebo ve svatých textech, ale ve všem, co děláme. Bohoslužba není jen modlitba nebo studium – je to také pití kávy, cestování, sport, umění, jídlo, čas strávený s přáteli. Všechno, co děláme, můžeme dělat vědomě s nějakým vyšším záměrem. Anebo tuto příležitost promarnit. Tento způsob vidění světa mě hluboce ovlivnil.

Zároveň to ale pro mě bylo i zdrojem určitého vnitřního napětí. Existoval rozdíl mezi ideálem, o kterém jsem četl, a realitou, kterou jsem občas vídal – a tento rozpor mě nakonec od chasidského světa – jako mého životního rámce – vzdálil. Na druhou stranu tento rozpor podle mého platí pro

celou společnost. Nemůžeme být všichni jen rebelové a revolucionáři, stejně tak nemohou společnost homogenně tvořit jen ti, kteří bez otázek plní všechny úkoly. Pro mě zůstává klíčové přesvědčení, že spiritualita a bohoslužba nepatří jen do synagogy nebo bejt midraše – patří do života samotného, do všeho, co děláme.

Co vás přitáhlo k akademickému studiu judaismu na Hebrejské univerzitě?

Fascinovaly mě židovské texty, židovská filozofie a Talmud. A měl jsem pocit, že pokud se jim chci věnovat do hloubky, měl bych je studovat i v akademickém prostředí.

Pocházelo mnoho vašich spolužáků z náboženských kruhů?

Záleží na katedře. Na Hebrejské univerzitě byly dvě – katedra Talmudu a halachy a katedra židovské filozofie. Na filozofii bylo

přibližně 60 % studentů z náboženského prostředí, na Talmudu prakticky 100 %.

Studium Tóry a Talmudu je fascinující. Kdyby jste slyšela přirovnání, že Tóra je jako oceán – bez ohledu na to, jak dlouho v něm plaveme, nikdy ho celý nepřeplaveme. Jak se akademické studium lišilo od zkušenosti v ješivě?

Rozdíl je obrovský. Nejzajímavější pro mě bylo zjištění, jak rozdílně lze číst tentýž text. Člověk má pocit, že text je prostě text – jak odlišný může výklad být? A pak zjistí, jak radikálně se mohou lišit.

Použiji-li vaši metaforu oceánu, tak v ješivě v tom oceánu všichni plavou stejným stylem. V akademickém prostředí studenti plavou sice v úplně stejných vodách, ale úplně jiným způsobem. Velmi záleží na perspektivě plavců. Hlavní rozdíl je v tom, že akademický přístup není vázán halachou. Je kritický a nevychází z náboženského rámce. Přesto téměř všichni profesori, se kterými jsem studoval, byli hluboce věřící lidé. Pro ně akademické studium židovských textů nebylo v rozporu s vírou – naopak, kritický přístup byl součástí jejich náboženského přesvědčení.

Žijeme ve 21. století a náš způsob uvažování je nevyhnutelně formován vědou a kritickým myšlením. Využíváme je v každodenním životě – a přijde mi nepřirozené je odkládat ve chvíli, kdy mluvíme o víře nebo teologii. Pokud má být moje víra opravdová, musí být prožívána v realitě současného světa.

Kdy jste se rozhodl stát rabínem? A byly vaše první rabínské zkušenosti v Izraeli?

Původně jsem neplánoval, že se stanu rabínem. Před několika lety jsem však navštívil Polsko, které pro mě jako člověka vyrůstajícího v chasidském prostředí představovalo historicky velmi důležité místo. Přijel jsem bez konkrétního záměru, spíš jako návštěvník, který chce tuto zemi poznat z pohledu vlastních duchovních kořenů.

Cítil jsem se tam dobře a postupně jsem se víc a víc aktivně zapojoval do života místní židovské komunity – nejprve jako příležitostný rabín na Vysoké a další svátky. To mě dovedlo k tomu, že jsem se začal na institutu Amiel připravovat na práci izraelského rabína působícího v diaspoře. Po několikaleté přestávce v Izraeli jsem byl oficiálně vyslán do Krakova na post rabína.

Pokud si dobře pamatuji, v Izraeli jste pracoval v oblasti speciální pedagogiky.

Ano, je to tak. Pracoval jsem v malé instituci, která pomáhala dětem s poruchami učení. Spolu s kolegy jsme věřili, že postižení nebo porucha učení nemusí nutně znamenat nižší inteligenci, jen vyžadují jiný přístup k učení. Pracovali jsme s dětmi, rodiči i se školským systémem a snažili se pro každého na míru najít individuální metody vzdělávání. Různí lidé potřebují k učení různé prostředí. Někdo vyžaduje absolutní ticho, jiný se naopak lépe soustředí v ruchu. A přesto často očekáváme, že všichni – zejména děti – budou fungovat stejným způsobem ve stejné třídě.

První setkání se studenty Lauderových škol ještě před nástupem do své funkce

V Česku se rabín bude snažit zúročit své zkušenosti ze studia v ješivách a na Hebrejské univerzitě a pracovní zkušenosti v oblasti speciální pedagogiky i svého působení v Polsku.

Hebrejská univerzita v Jeruzalémě, kde se rabín Shmuel Rosenberg věnoval studiu hebrejských textů.

V Krakovské JCC spolu s rabínem Avi Baumolem

S tím úplně souhlasím. Myslíte si, že vaše zkušenost se studiem v ješivě a na univerzitě ovlivnila váš pohled na vzdělání? Jsou to velmi odlišná prostředí – nejen v přístupu k textům, o kterém jste mluvil před chvílí. Rozhodně. V akademickém prostředí obvykle přijdete na přednášku a pak o samotě nad daným tématem bádáte. Samozřejmě že i vysokoškolská studia spolu diskutují, ale atmosféra těchto hovorů je – oproti tomu, na co jsem byl zvyklý – daleko klidnější a zdrženlivější.

Když vejdete v ješivě do *bejt midraše* (studovny, pozn. redakce), je to jako byste se ocitli na rušném nádraží – ozývá se tu křik, hádky, studenti přecházejí z místa na místo, panuje tu zdánlivě totální chaos. Studium je velmi živelné. Během diskusí zapojujete nejen intelekt, ale i ostatní smysly, hlas, tělo. Musíte okamžitě reagovat, argumentovat, přemýšlet nahlas. Je to velmi intenzivní a dynamické. Nevím, jak bych to přesně vysvětlil z hlediska neurovědy, ale intuitivně mi takové učení dává smysl. Samozřejmě že studium v ješivách má oproti akademickému prostředí také svá úskalí, přesto je ten expresivní, tělesně zakotvený způsob učení pro mě něčím skutečně výjimečný.

Jaké to je být zase v Evropě, v Praze?

Nejvýraznější rozdíl vnímám v tom, že proti Izraeli je zde mnohem těžší být praktikující Žid. Vše, co vás v Izraeli obklopuje, je židovské. V Evropě si judaismus musíte aktivně vyhledat a zvolit – jídlo, vzdělání, slavení svátků, chození do synagogy, rodinný život.

Na druhou stranu tady potkávám mnoho lidí, kteří se sice nepovažují za věřící či praktikující Židy, přesto se s židovstvím silně identifikují a jsou na něj hrdí. Považují se za součást židovského lidu a jsou s ním hluboce spojeni skrze kulturu, historii, filozofii, rituály či Izrael.

A právě tohle mám na diaspoře rád. Tím, že je Izrael židovským státem, mají mnozí lidé pocit, že už se nemusejí snažit – židovství je obklopuje na každém kroku, a tak „nemusejí dělat nic židovského“. Judaismus se tam často mísí s politikou, konflikty a se spory, což vede některé lidi k tomu, že se od něj nakonec úplně distancují.

Co mi v Izraeli vadí nejvíc, je ostré rozdělení mezi náboženskými a sekulárními Židy.

Nerozumím tomu. Jsme přece Židé – někdo dodržuje víc, někdo méně. Všichni máme své silné i slabé stránky. Právě rozmanitost – schopnost přizpůsobovat se a vytvářet různé podoby židovské kultury na různých místech – je jedním z důvodů, proč jsme přežili. A zároveň patří k tomu nejkrásnějšímu na judaismu.

Čeho byste chtěl během svého působení v Praze dosáhnout?

Co mě skutečně motivuje, je moje láska k judaismu, k lidem a ke spojení mezi nimi. Když učím – ať už se jedná o lekce k týdenním parašám, nebo židovské filozofie – polovinu mých hodin tvoří samotný obsah, druhou polovinu představuje setkání. Tedy to, že se lidé setkávají, mluví spolu, přou se, vytvářejí si vzájemné vztahy. Ten sociální rozměr je pro mě stejně důležitý. Když se lidé propojí skrze Tóru, je to to nejlepší, co se může stát. O to usiluji nejvíce.

Jednou z vašich funkcí je rabín Laudarových škol. Myslíte si, že zde využijete i své pedagogické zkušenosti?

Určitě. Když mluvím s dětmi, mluvím s nimi jako s malými dospělými – nejsou méně inteligentní, jen komunikují jinak. Zatím jsem byl na ranním minjanu a účastnil se několika hodin – se staršími studenty i ve škole. Celou třídu jsem zatím neučil, ale to přijde. Budu se škole věnovat jako rabín – skrze výuku, setkání i různé aktivity. Pravděpodobně začnu učit pravidelně příští semestr, v únoru.

Budete učit v angličtině?

Pravděpodobně ano. Už jsem se setkal s mnoha studenty a byl jsem příjemně překvapen úrovní angličtiny – a dokonce i hebrejštiny – v komunitě i ve škole. Samozřejmě se chci naučit česky. Už trochu díky polštině rozumím.

Budete se zapojovat i do předškolního vzdělávání a mateřských škol?

Ano. Stále ještě řešíme přesný rozvrh, ale určitě obojí. V prosinci jsem byl v Hagiboru a bylo to úžasné. Děti zazpívaly tamním obyvatelům chanukové písničky a pak jsme spolu diskutovali. Někteří mluvili anglicky,

jiní potřebovali překlad, ale fungovalo to skvěle. Byl to opravdu silný zážitek.

Mohou navštěvovat vaše lekce?

Ano, určitě. Na židovské obci mám v tuto chvíli dva kurzy. Jedno setkání bývá nad týdenní parašou a ve druhém mluvíme o židovském myšlení. Obvykle je tam asi pět účastníků; nejméně jsme měli dva a nejvíce dvacet. A samozřejmě bych byl rád, kdyby se přidalo více lidí.

Budete učit i online

Ano, v rámci e-školy Laudarových škol. Ty jsou určené zejména mimopražským. Obecně dávám přednost osobní výuce. Jsem rád s lidmi a věřím, že osobní setkání je pro výuku přínosné. Obrazně řečeno, Tóra potřebuje vaše nohy – pro studium je nutné vynaložit nějaké úsilí, popojet tramvají, metrem, trochu se projít. Samozřejmě pokud někdo opravdu nemůže přijít, spojíme se s ním nebo s ním online.

Chystáte se spolupracovat s komunitami mimo Prahu?

Doufám že ano. Některé mě už pozvaly a až se tady trochu zabydlím, určitě je navštívím a zkusím s nimi navázat užší spolupráci.

Na základě našeho rozhovoru se zdá, že propojení sekulárních a ortodoxních komunit pro vás není problém. Takový přístup je ve zdejších prostředí podle mého mínění velká výhoda.

Ano, je to tak. Osobně žiji ortodoxním životem, dodržuji halachu. Na lidské úrovni se však cítím hluboce spojený se všemi Židy. Myslím, že je důležité, abychom drželi pohromadě. Nemusíme spolu vždy souhlasit, můžeme spolu dokonce i silně nesouhlasit, považuji však za správné najít mezi sebou společnou řeč. Neshoda je součástí židovské tradice, ale nakonec bychom měli být schopni říci, že ačkoliv spolu nesouhlasíme, zůstáváme přáteli. Svět, ve kterém by všichni mysleli, oblékali se a chovali stejně, by byl neuvěřitelně nudný. Rozmanitost není problém, díky ní zůstává komunita živá.

PTALA SE RADKA LÍM LABENDZ

Malý tým, velké příběhy

Izrael na letošních zimních olympijských hrách

Sheina Vaspi soutěžila v roce 2022 jako první Izraelka na zimní paraolympiádě. Letos bude Izrael reprezentovat zas.

Zahájení her ve Veroně. Maoz Inon z Izraele a Aziz Abu Sarah z Palestiny nesou pochodně míru.

Zimní olympijské hry 2026 v Miláně a Cortině d'Ampezzo halil ještě před samotným zahájením 18. ledna plášť pochybností. Jelikož hry probíhají ve stínu pokračujícího konfliktu mezi Izraelem a Palestinou, který výrazně ovlivnil atmosféru celého olympijského roku, vyvstávaly už dlouho před začátkem otázky, zda se izraelská reprezentace vůbec zúčastní a jakým způsobem se mezinárodní sportovní instituce vyrovnají s politickým napětím a bezpečnostními riziky.

Navzdory složité situaci Izrael svou účast potvrdil. Pro malou, avšak odhodlanou výpravu reprezentující svou zemi se tak letošní olympiáda stala jakousi zkouškou nejen fyzické, ale i psychické odolnosti.

Vedle sportovních výkonů se pozornost soustředila také na zahájení samotných her ve Veroně. Jako symbolické gesto připomínající hodnoty dialogu a porozumění i uprostřed konfliktu se letos společnými nositeli „pochodně míru“ stali Maoz Inon z Izraele a Aziz Abu Sarah z Palestiny.

Tento akt podpořený iniciativou InterActs navázal na tradici olympijského příměří, podporovanou Valným shromážděním OSN už od roku 1994.

Postavení Izraele v mezinárodním sportu se historicky vyvíjelo pod tlakem geopolitických okolností. V letech 1954–1974 se země

účastnila Asijských her, avšak v důsledku politického tlaku arabských států byla v roce 1981 vyloučena z Olympijské rady Asie. Zlom přišel na počátku 90. let, kdy byl Izrael přijat do evropských sportovních struktur. V roce 1994 se stal plnoprávným členem evropských olympijských výborů a od té doby se pravidelně účastní Evropského olympijského festivalu mládeže i Evropských her.

I letos, tradičně, má Izrael na hrách menší zastoupení, které však nese silné osobní příběhy. Jako vlajkonoska při zahajovacím ceremoniálu byla vybrána krasobruslařka Mariia Seniuk, která se stala symbolem mladé generace izraelských sportovců působících převážně v zahraničí.

Mimořádnou pozornost vzbudil také příběh Sheiny Vaspi, jediné izraelské zástupkyně na zimních paraolympijských hrách. Lyžařka, která přišla o nohu již ve třech letech při autonehodě, prošla v posledních

letech osobní tragédií – při útocích v Gaze 7. října ztratila sestřenici i milovanou babičku a sama utrpěla vážné zranění. Po půl roce v ústraní, kdy se stáhla do Thajska, se však s odhodláním vrátila ke sportu s jasným cílem: reprezentovat Izrael a „dát izraelskou vlajku všude, kam jen může“.

Osud olympijské výpravy přitom visel ještě několik týdnů před zahájením her na vlásku. Nové izraelské předpisy z roku 2023 způsobily nečekané komplikace – sportovci, kteří kvůli tréninku tráví většinu roku v zahraničí, nemají nárok na standardní izraelský pas a místo něj dostávají pouze cestovní doklad *teudat ma'avar*. Ten však nesplňuje požadavky Mezinárodního olympijského výboru, který vyžaduje platné občanství a pas země, kterou sportovec reprezentuje.

Situaci dále ztěžovala absence úřadujícího ministra vnitra poté, co Moshe Arbel z pozice odešel a v říjnu skončilo funkční období jeho dočasného náhradníka Yariva Levina. Prezidentka Olympijského výboru Izraele označila tento stav za bezprecedentní a pro novináře na tiskové konferenci přes Zoom dodala: „Dle mého názoru je toto situace, která nikdy předtím nenastala. Máme pocit, že naši sportovci jsou dle zákona drženi jako rukojmí.“ Hrozilo tedy, že už tak malá delegace bude ještě více oslabena.

Přes všechny překážky se však izraelské reprezentaci nakonec podařilo „vydobýt“ si své místo a zůstává tak hrdou ukázkou síly a vytrvalosti na letošních zimních hrách. V době nejistoty a ztrát připomíná, že olympijský ideál není pouze o medailích, ale o lidských příbězích, odvaze a naději, která stírá hranice a ukazuje, že všichni jsme si rovni.

Vlajkonoska izraelské delegace, krasobruslařka Mariia Seniuk

JASMIN CARMEL

Když pražská židovská čtvrt' měnila svou tvář

V minulém čísle jsme v rozhovoru přinesli základní informace o neobvykle rozsáhlé asanaci bývalé Páté čtvrti historické Prahy. Protože jde o téma velmi zajímavé a komplexní, vracíme se k zásadní přestavbě této části centra hlavního města, která zcela proměnila život staré židovské čtvrti, ještě jednou. Otázky se dotýkají vzniku obsáhlé knihy *Krajinou židovského ghetta* z cyklu *Pražské příběhy* a hovoříme opět s jejím autorem a zároveň nakladatelem Danem Hrubým. Tentokrát jsme se zaměřili na jeho osobní autorský přístup k tématu.

Jaké okolnosti provázely bourání tří historicky významných synagog? Bylo to opravdu nutné? A židovská obec s tím souhlasila?

V asanačním obvodu Josefova zanikly tři velké barokní synagogy. Velkodvorská (zbořena 1906) se nacházela na dnešním prostranství před hotelem Fairmont Golden Prague, dříve Inter-Continental. Cikánova (zbořena 1906) stála jen kousek od ní, na rohu dnešních ulic Elišky Krásnohorské a Bílkovy. Svůj obřad Bar micva tu absolvoval v roce 1896 Franz Kafka a je jen zvláštní shodou náhod, že činžovní dům, který vyrostl na místě této synagogy, koupil po letech spisovatelův otec Hermann Kafka. Konečně Nová synagoga (zbořena 1898) stála v Josefovské, dnes Široké ulici. Potřeby židovské obce a věřících byly po asanaci těchto tří svatyní uspokojeny otevřením Jubilejní synagogy císaře Františka Josefa I. v Jeruzalémské ulici, k němuž došlo v září 1906. Zdá se to trochu zvláštní, ale z hlediska architektonického nebo památkářského proti asanaci mnohokrát představovaných synagog nikdo významněji neprotestoval.

Při stavebních pracích se v základech nového domu Pohřebního bratrstva v dnešní ulici U Starého hřbitova našel poklad třiatřiceti zlatých mincí z 15. století! Víme, komu patřily? Co se s nimi stalo?

Autor Dan Hrubý se svou manželkou a spolupracovnicí Helenou Zahrádeckou

Zde je třeba říct, že s asanací Všeobecné židovské nemocnice, kde se poklad našel, se původně nepočítalo – svou roli tu patrně sehrál nesouhlas představitelů židovské obce. K asanaci této lokality proto došlo až ve válečných letech 1916 a 1917, když bylo zřejmé, že statika domu je po masivní stavební proměně okolí nenávratně narušena. Dochovaly se dokonce fotografie, na nichž jsou zdi staré chátrající budovy podepřeny. V letech 1928 a 1929 pak na místě nemocnice vyrostl nový dům Pohřebního bratrstva

č. p. 248/3, jak ho známe dnes. A při kopání základů v místech, kde nemocnice sousedila se Starým židovským hřbitovem, došlo k nálezům třiatřiceti zlatých mincí, které pocházely z Uher. Byly tu ukryty po roce 1437, tedy bezprostředně po skončení husitských válek.

Kdo po staletí ukrytý poklad objevil?

Zlaté mince objevili dělníci Bartůšek a Plaček. Přinejmenším první z nich se ovšem pokusil nález zatajit a několik zlatých mincí prodal starožitníkovi – po padesáti korunách za kus. Skutečná hodnota mincí se v té době pohybovala okolo tisíce korun za kus. Na vše se ovšem přišlo a celý nález byl pak předán Národnímu muzeu.

Jiné poklady se nenašly?

Nevíme o tom. Jak ale ukazuje předešlý případ, je možné, že případný nález zůstal neohlášen. Jinou věcí je, kolik archeologicky a vůbec historicky cenných objektů vzalo při stavebních pracích během asanace za své.

Jak jste při psaní této pětisetstránkové knihy postupoval?

Na počátku bylo něco osobního. Rodina mé matky totiž žila v Maiselově ulici až do poloviny šedesátých let 20. století. U vzniku této knihy tak stály v mnohém vzpomínky a vyprávění, které se u nás doma tradovalo. K tomu přistoupilo studium historických a archivních pramenů, dobového tisku a po roce 1990 i časté návštěvy Izraele, kde jsem měl možnost mluvit s řadou dosud žijících Pražanů a pospojovat alespoň některé souvislosti mezi Prahou a Jeruzalémem, Prahou a Tel Avivem. Snažil jsem se pro mě osobní

DAN HRUBÝ (*1968)

Známý český publicista, nakladatel a spisovatel. Je autorem řady knih především o dávné zmluvě Praze, na Starém Městě se také narodil. Po Fakultě sociálních věd UK prošel publicistickou praxí. Do týdeníku Reflex psal zejména o historii, od poloviny devadesátých let byl šest let také spolumecenářem známého komiksu Zelený Raoul. Později vedl magazínové přílohy Lidových novin. Ve svém nakladatelství *Pražské příběhy* vydává stejnojmennou ediční řadu, která díky čtenářsky poutavě napsaným textům a neotřelému pohledu na minulost hlavního města doplněnou bohatou faktografií dosáhla značné obliby. Vyšly zde například knihy *Ztraceným světem Starého Města*, *Z malostranských zákoutí až do jiného světa*, *Skutečné kriminální případy z let první republiky*, *Na cestě Malou Stranou* a další. Z židovské tematiky v nakladatelství, které vede společně se svou ženou, vydal i *Talmud do kapy* nebo *Hebrejky* Jana Fingerlanda, které se staly bestsellerem.

Dan Hrubý již dvakrát obdržel Cenu Egona Erwina Kische určenou pro autory literatury faktu a je držitelem i dalších ocenění.

téma skloubit se zprostředkováním konkrétních příběhů a historických faktů. Jak se to podařilo, to musí posoudit čtenáři.

Koho konkrétně jste v Izraeli potkal?

Nejčastěji vzpomínám na Petra Langa, který žil v kibucu Giv'at Chajim Ichud. Navštěvoval jsem ho každý rok, on také pravidelně přijížděl do Prahy. Petr byl úžasný člověk. Do hebrejštiny přeložil Čapkovu Dášenku. Ve stejném kibucu bydlel i Pinda, tak mu alespoň místní „Češi“ říkali. Leon Šefa se narodil jako Leon Fischer v roce 1912 v Kaprově ulici. Vyučil se truhlářem a v roce 1936 odešel do židovské Palestiny. Dodnes doma ochraňuji rukopis jeho povídky o golemovi, kterou po letech v Izraeli napsal. Není to velká literatura, ale je z ní cítit mimořádně silné pouto, které k Praze měl. Pozoruhodnou osobností byl i Max Lieben, v Izraeli si změnil jméno

na Mordechaj Livni, který žil s manželkou v severoizraelském městě Kiryat Tiv'on. Rozvětvená rodina Liebenů bydlela před druhou světovou válkou v bezprostředním okolí synagogy a v převážně sekulární Praze se odlišovala od ostatních svou ortodoxní vírou (kterou Max, jako mnoho jiných, později ztratil). Maxův strýc Salomon Hugo Lieben patřil k zakladatelům pražského Židovského muzea. Navštěvoval jsem i vinohradskou rodačku Ruth Bondyovou nebo Ruth Goldsteinovou, která se svou matkou a otcem – poslancem prvorepublikového parlamentu Dr. Angelem Goldsteinem – bydlela na rohu Pařížské a Široké ulice. Píšu o ní ve své knize. Musím připomenout také spisovatele Viktora Fischla, i když z Prahy nepocházel. Dodnes si pamatuji jeho jeruzalémskou adresu: Sderot HaMe'iri 12.

Bylo obtížné pracovat s historickými fotografiemi, které teď v knize vypadají velmi kvalitně?

Obrazová výbava knihy je dílem mé ženy, po léta mého nejbližšího spolupracovníka. A možná by tu měla zaznít ještě jedna věc. Myslím, že je důležité nepodléhat bezmyšlenkovitě možnostem, které nabízejí moderní technologie, zejména umělé inteligence. Ta sice staré fotografie dokonale „upraví“ a „vyčistí“, vážně pak vypadají, jako by vznikly včera, ale zároveň je také připraví o autenticitu a ducha.

Proměny zasáhly nejen samotné stavby, ulice a parčíky, ale i jejich názvy. Kdy se z Rabínské ulice stala Maiselova?

V ose současné Maiselovky ležely do asanace Úzká a Rabínská ulice. Úzká od Josefovské (Široké) směrem k dnešnímu náměstí Franze

Železářství Mojžíše Reacha v Široké ulici

Tudy se dnes projdete po Pařížské ulici.

Dům v ulici U Staré školy

Tehdejší Rabínská, dnes Maiselova ulice

Místo to na Josefově vypadalo jako po bombardování

Příběh hostince v Maiselově ulici

V tehdejší Rabínské ulici byl vyhlášený hostinec U dennice, nazývaný prostě Dennice. Do přízemního salonu se vstupovalo přímo z ulice. Zde bývalo prý mrtvo přes den a rušno v noci. Hrál se tu na piano, které stálo v koutě. První zmínka o hostinci je z ledna 1880, policejně uzavřen byl podle zmínky Ignáta Herrmanna již před asanací domu č. p. 220, která proběhla v roce 1903. Předtím byli lidé z domu nuceně vystěhováni.

Vlastní bourání domu č. p. 220 na rohu Rabínské (dnes Maiselovy) a Červené ulice začalo na podzim roku 1903 a krátce před vánočními svátky zbývala z dvoupatrové rohové budovy zakončené střešní mansardou jen osiřelá čelní zeď. Právě tehdy se také přihodila událost, o níž zde bude řeč.

Byla neděle 20. prosince 1903 krátce před šestou. „V Rabínské ulici panoval obvyklý večerní ruch. Lid oběho pohlaví a různého věku procházel se tudy, tvořil hloučky a rozmlouval. Najednou zraky upřeny v ta místa, kde stávala Dennice. Vysoká zeď průčelní trčela zde do výše, aby zanedlouho již podlehla motykám a lopatám dělníků. Ale doba jejího trvání měla být kratší,“ líčil události toho večera tisk.

Náhle se ozvalo strašlivé praskání. Na dlažbu Rabínské ulice se vzápětí zřítilo obnažené zdivo dosud smutně čníící k tmavému nebi. Kouř z trosk se valil do ulice. Lidé prchali co nejdál od místa, odkud se rachot a hlomoz ozývaly.

Jen co se pak zastavili, aby se navzájem podělili o zkušenost z proběhlých chvil, roznesla se mezi nimi zpráva, že při

zhroucení zbytků rohového domu došlo ke strašnému neštěstí. „U zdi Dennice stál párek milenců, vojín s buclatou služkou, a ti jsou pohřbeni v sutinách zřícené zdi,“ letělo Pátou čtvrtí. Desítky a po chvíli stovky zvědavců se vracely k místu, kde vedle Staronové synagogy dům s prosulou Dennicí stával. A zpráva o neštěstí nabývala dalších podrobností.

„Někteří očití svědkové dokonce věděli, od kterého pluku je nešťastný voják, kolik měl hvězdiček a že vyvolená jeho srdce jmenovala se Boženka. Že prý sloužila na Starém Městě a že zrovna dávala vojákovi hubičku, když ta zeď na ně spadla. Ubožáci! Zrovna když si lásku přísahali, oba zemřeli!“

Na místo byli okamžitě povoláni hasiči ze Staroměstského obecního dvora. Za svitu pochodní rozebírali ve spěchu zřícené zdivo, aby pronikli k nešťastné dvojici, jakkoli šance, že pod troskami přežila, byly jen malé. Ostatně zpod sutin nebylo slyšet žádné zvuky ani klepání. Okolo se tísnily davy přihlížejících.

„Když však sutiny skrz na skrz prohledali, oznámili hasiči svému veliteli, že v troskách nikoho nenalezli. Ani živého, ani mrtvého,“ popisuje další události tisk. A tak bylo náhle zřejmé, že oni očití svědkové nebyli zase tak moc očití, a jestli vůbec voják s buclatou služkou, údajnou Boženkou, existovali a pod opuštěnou zdí si vyměňovali hubičky, stihli se spasit útekem. Přeplněné ulice bývalého židovského ghetta zase jednou ovládla bohyně Fáma.

Ukázka z knihy

Kafky byla asanována do roku 1905, Rabínská od Josefovské kolem Staronové synagogy směrem k Vltavě do roku 1909. Již předtím však byly sjednoceny pod název Maiselova. Původní předasanační Maiselovka přitom ústila do Josefovské ulice o něco dál, směrem k dnešní Pařížské. Šlo o úzkou kostrbatou uličku, jejíž domy byly z velké části zbořeny hned v první fázi asanace, tedy v roce 1896.

Jaké další zajímavé názvy ulic či náměstí bychom ve zbourané čtvrti našli?

Některé ulice si podržely své jméno, jakkoli se jejich půdorysná pozice lehce posunula, příkladem může být Břehová, Jáchymova, Červená nebo Kostečná. Některé zcela zanikly: Goldřichova, Pinkasova, Masařská, V Kolnách nebo Šmílesova, v jejichž místech dnes leží část Pařížské. A některé ulice byly sice ve své přibližné ose obnoveny, ale pod novým jménem: Z Cikánské se stala ulice Elišky Krásnohorské, z Hampejské, jejíž název se zdál radním obzvlášť neúctný, ulice U Starého hřbitova, Sanytrová byla po druhé světové válce přejmenována na ulici 17. listopadu. Samostatnou kapitolou se stala Pařížská, původně Asanační, poté Mikulášská, proražená bez ohledu na původní uliční strukturu napříč celou čtvrtí.

Neztratila podle vás čtvrt' Josefov touto zásadní proměnou až příliš mnoho ze své neprobádané tajemnosti, lákavé záhadnosti, mýtotvornosti? Věřit na existenci golema bylo tehdy jistě snazší než dnes...

Určitě ano. Naše romantické představy o Páté čtvrti jsou příliš podmanivé, abych mohl odpovědět jinak. Na druhou stranu myslím, že zvláštní genius loci v ulicích Josefova přetrvává. Chce to jen zvolit správný čas, nejlépe brzo ráno nebo pozdě večer, kdy zůstávají ulice prázdné, a vydat se do okolí synagogy. Nahlédnout malým zamřížovaným okénkem z ulice 17. listopadu na hřbitov, nadechnout se vlhkého vzduchu, který ze hřbitova vane, nechat na sebe působit fantazii. Takže ano, zároveň věřím, že tu stále přetrvává něco výjimečného bez ohledu na moderní zástavbu a turistické běsnění. Nashromážděná energie, emoce, zkušenost, navrstvené lidské osudy – anebo možná tohle všechno existuje jen v duši vnímavého chodce. Ale to vlastně stačí.

Máte teď historii Starého Města Pražského takřkajíc v malíčku, předpokládám, že vaše autorské psaní neskončí touto knihou o asanaci. Co píšete nyní nebo co „staropražského“ chystáte v nejbližší budoucnosti?

Další díl *Pražských příběhů* by měl pokračovat v cestě Starým Městem a Josefovem. Život v těchto čtvrtích koneckonců po zrušení ghetta splynul, jejich hranice, alespoň ta, kterou vyjadřuje genius loci, zůstává nejasná a rozostřená. Knihu plánujeme na rok 2028. Ale kdo ví, co se do té doby přihodí.

LUBOR FALTEISEK

Foto archiv

Nikdy jsem se nebála

Jana Sudová – Spravedlivá mezi národy

V Muzeu a kulturním prostoru synagoga Žatec je do 15. února k vidění výstava Spravedliví mezi národy. Výstava přibližuje příběhy lidí, kteří během druhé světové války riskovali vše, aby zachránili Židy před pronásledováním. Stejnomený titul je udělovaný památníkem Jad vašem pod patronátem Nejvyššího soudu Státu Izrael od roku 1963. Nabízíme převyprávěný příběh Jany Sudové, která toto ocenění získala 22. ledna 2006, tedy před dvaceti lety.

Byla mrazivá lednová noc roku 1945, když na dveře domu Jany Sudové v malé vesnici Šunichl nedaleko Bohumína někdo zaklepal. Jana byla doma sama se svou tříletou dcerou Annou. Na otázku, kdo stojí za dveřmi, se ozvala krátká odpověď: „Partyzán.“

Muž se zeptal, zda by mohl přespat, a Jana souhlasila. Vzápětí dodal, že s ním přišel ještě jeden přítel. Když se objevil druhý, zopakoval totéž. A pak třetí.

„Kolik vás vlastně je?“ zeptala se Jana.

„Čtyři. A tím to končí,“ odpověděli.

„Když vezmu jednoho, vezmu vás všechny,“ rozhodla se.

Čtyři muži, kteří se vydávali za partyzány, byli ve skutečnosti Židé uprchlí z nacistického pochodu smrti. Riskovali život – stejně jako žena, která je vpustila do svého domu. Jana Sudová je ukryla na půdě, kam jim pak tajně nosila jídlo. Z jediné noci se nakonec stalo šest týdnů.

Její manžel byl v té době na frontě. Když ji bratr varoval, že svým jednáním ohrožuje celou rodinu, odpověděla mu, že věří, že

Jana a její dcera Anna na konci války

pokud by se její muž někdy ocitl v ohrožení, najde se někdo, kdo mu také podá pomocnou ruku.

Zpráva o tom, že Sudová ukrývá partyzány, se brzy rozšířila po vesnici. Někdo ji udal. Jednoho dne se u dveří objevilo gestapo.

„Víme, že tady máte partyzány,“ tlačili na ni.

„V Bibli je psáno, že pokud člověk potřebuje pomoc, musí mu být pomoheno.“
Jana Sudová

„Nemám tu žádné partyzány, jen svoje dítě,“ odpověděla klidně.

Němci vystoupali na půdu – ale nikoho nenašli. Ani Jana sama netušila, kam se všichni čtyři schovali. Teprve později se

ukázalo, že si vytvořili provizorní úkryt. Díky němu všichni přežili.

Po šesti týdnech se tři z mužů rozhodli odejít směrem k liniím Rudé armády, přestože je Jana i čtvrtý z nich přemlouvali, aby zůstali. Jejich stopy nebyly od té doby nalezeny a lze předpokládat, že byli zastřeleni SS.

Árijsky vyhlížející Jakob zůstane sám, skrývá se v podkroví a začíná pomáhat s drobnými domácími pracemi na farmě, které pro něj Jana organizuje, aby ho zaměstnala. Jana ho představí německým vojákům v oblasti jako Josefa, Poláka, který nemluví německy. Jakob jednoho dne zjistí, že kmen břízy nejbližší k domu má otvor vedle kořenů. Jakob si od Jany vypůjčil sekeru a rozšířil otvor a připravil si úzký úkryt pro případ pozdějšího problému. Jednoho dne vojáci wehrmachtu hledají Josefa, aby se o něj „postarali“, a on najde útočiště v kmeni stromu na mnoho hodin, dokud vojáci neopustí farmu.

U Jany Sudové zůstal celkem tři a půl měsíce, až do osvobození oblasti Rudou armádou. Teprve po válce se dozvěděl, že Jana po celou dobu věděla, že jsou Židé – a přesto je ukrývala, i když tím vystavovala smrtelnému nebezpečí sebe i celou svou rodinu.

Jakob Silberstein se po válce usadil v Německu, založil rodinu a jeho děti i vnoučata dnes žijí v Izraeli. Po celý život ale myslel na ženu, která mu zachránila život. Více než půl století se ji opakovaně snažil najít – bez znalosti jejího příjmení či přesného názvu vesnice. Jediné, co měl, byla kresba domu podle paměti a vzpomínka na tříletou holčičku.

Mezitím Jana Sudová odešla ze Šunichlu a často přemýšlela, co se stalo s muži, kterým pomohla. Netušila, že jeden z nich ji celý život hledá. Zemřela v roce 1993 ve věku 88 let – dvanáct let předtím, než ji Jakob dokázal dohledat prostřednictvím její dcery.

V roce 2006 byla Jana Sudová in memoriam oceněna titulem Spravedlivá mezi národy. Nejvyšší vyznamenání památníku Jad vašem převzala v Jeruzalémě její dcera Anna.

„Mám pocit, jako bych kráčela v mamčiných stopách,“ řekla po ceremonii. „Nemám slov.“

Při procházce Zahradou spravedlivých si pak vzpomněla na větu, kterou její matka opakovala každý rok: „Nikdy jsem se nebála.“

Statek Jany Sudové (vlevo), kde ukrývala Jakoba a jeho přátele.

ZE ZDROJŮ ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE A PAMÁTNÍKU JAD VAŠEM ZPRACOVALA
RADKA LÍM LABENDZ

Foto: Sbírky Yad Vashem

Dvě nové unikátní knihy z Terezína

Památník Terezín koncem loňského roku rozšířil svou edici o dvě pozoruhodné knihy, které zpřístupňují unikátní deníkové záznamy terezínských vězňů. Jde o soubor Deník Věry Segerové (1927–1943) a terezínské deníky Arnošta Kleina a Marie Kleinové a dále o knihu Willy Mahler s názvem Terezínský deník (1942–1944). Oba tituly přinášejí mimořádně cenná osobní svědectví o každodennosti života v terezínském ghettu a tragických osudech jejich autorů.

Podzim roku 2025 přinesl vydání publikace *Deník Věry Segerové (1927–1943) a terezínské deníky Arnošta Kleina a Marie Kleinové*. Kniha představuje tři vzájemně propojené životní příběhy zaznamenané v době, kdy se svět jejich autorů radikálně změnil. Věra Segerová, nadaná dívka se silným vztahem k psaní a kreslení, zanechala řadu školních prací a krátkých zápisků, které vypovídají o jejím talentu i o tom, jak válka zasáhla do života dospívajícího člověka. Do Terezína byla deportována 8. září 1942 a 1. února 1943 odjela i s rodiči do Osvětimi. Ani jeden z nich nepřežil.

Deník jejího strýce Arnošta Kleina, deportovaného do gheta už v květnu 1942, nabízí pohled na každodenní realitu

Terezína: pracovní povinnosti, stravování, způsoby, jak trávit volné chvíle, či fungování umělecké dílny, kde rok pracoval jako malíř-kopista. Jeho záznamy jsou střídavě, věcné, ale zároveň velmi výmluvné. Arnošt Klein odjel z Terezína 28. září 1944 v prvním z podzimních likvidačních transportů a zahynul v Auschwitz-Birkenau. Třetí část knihy tvoří vzpomínky Marie Kleinové, Arnoštovy sestry, která se v nich vrací nejen k životu v ghettu, ale i k bolestným ztrátám, které ji během okupace postihly.

Druhou novinkou roku 2025 byla kniha *Willy Mahler. Terezínský deník (1942–1944)*. Její autor Vilém (Willy) Mahler byl původně novinář a sportovní nadšenec. Do Terezína přijel s rodiči 13. června 1942 a svůj první dojem popsal bez okolků: „Terezín. Nejtrapnější dojem mého života. Odchod pod bodáky.“ Jeho deník vedený někdy stručně a úsečně, jindy velmi detailně, přináší nejen obraz každodenního života, ale i živé záznamy o kulturním a společenském dění, které se navzdory všemu v ghettu odehrávalo. Mahler patřil k privilegovanějším vězňům,

což mu poskytovalo přístup k informacím i trochu více volného času. Díky novinářské zkušenosti dokázal zachytit atmosféru gheta poutavě a pozorně. Poslední záznam pochází z konce září 1944, kdy byl deportován do Auschwitz-Birkenau. Zemřel 21. prosince 1944 v pobočném táboře Kaufering koncentračního tábora Dachau.

Obě publikace přinášejí původní deníky a zápisky v plném znění – často psané na malých kapesních kalendářích, volných listech či v jednoduchých blocích – a doplňuje je rozsáhlý poznámkový aparát, úvodní studie i množství fotografií. Díky tomu představují nejen cenný historický pramen, ale i velmi osobní svědectví o tom, jak obyvatelé gheta vnímali svůj život v extrémních podmínkách.

Zájemci si mohou zakoupit obě publikace v prodejnách knih a upomínkových předmětů Památníku Terezín v Malé pevnosti a v Muzeu gheta, případně si je objednat na e-mailové adrese jandova@pamatnik-terezin.cz.

ZDROJ: PAMÁTNÍK TEREZÍN

Arnošt Klein, Dvůr z gheta se stromy. Dvůr s pumpou, 1941–1945

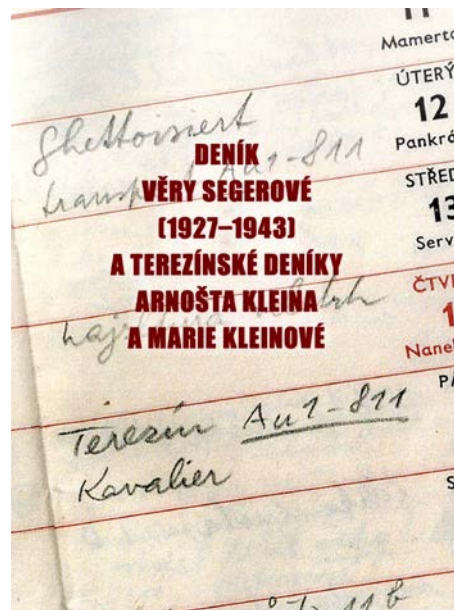

Věra Segerová zahynula s matkou Františkou a otcem Josefem v Osvětimi 1943.

**Willy Mahler
Terezínský deník**

1942–1944

Šimuš tehilim

Žalmy měly v judaismu odedávna výsadní postavení – v liturgii, v každodenní praxi i v lidové zbožnosti. Čtení a modlení žalmů bylo vždy považováno za obzvlášť významné, a proto se staly součástí mnoha obřadů i lidových zvyků. Tomáš Novotný přibližuje, jakou roli žalmy v lidové zbožnosti hrály.

Žalmy byly vždy považovány za prostředek pomoci v nejrůznějších životních situacích. Jedním z příkladů je předčítání žalmů na pohřbech tak, aby jejich začínající písmena dala dohromady jméno zesnulého.

Hojné užívání žalmů v některých kruzích paroduje následující anekdota z Izraele:

Jednoho dne přišla mladá maminka za rabínem s problémem – její malé dítě mělo silné průjem. (V určitých kruzích se totiž za rabínem přichází s jakýmkoliv problémem.)

A co jí rabín poradil? „Modli se žalmy!“

Za nějaký čas se tatáž maminka objevila znovu – tentokrát s opačným problémem: dítě trpělo zácpou.

A rabín? Zase poradil: „Modli se žalmy!“

Maminka se na něj udiveně podívala a řekla: „Opravdu žalmy? Já myslela, že žalmy staví.“

Žalmy byly a jsou často používány až překvapivými způsoby. Obzvláště v komunitách vycházejících z kabalistické tradice, která přisuzuje biblickým textům hlubší skrytý význam, je jejich využití podrobně rozpracováno. K takové tradici patří drobný, ale pozoruhodný spisek Šimuš tehilim (Použití žalmů).

Vznikl pravděpodobně někdy v 8. nebo 9. století a býval připisován **Rav Hai Gaonovi** (939–1038). V současné době je však jeho autorství považováno za neprokázané a spíše legendární. Autor v něm uvádí postupně u jednotlivých žalmů, na jakou nemoc či problém je možné ten který použít. Často také uvádí, jaké úkony se při použití žalmu mají provádět, aby žalm správně působil. Někdy je také uvedeno, že se má současně odříkat modlitba *Jehi racón* pro zesílení účinku.

Zde je na ukázkou několik příkladů využití žalmů podle této knihy:

- Žalm 3 – proti bolesti ramen a hlavy. Žalm se doporučuje odříkat nad nádobou s olivovým olejem, přidat sůl a směsí se následně pomazat.
- Žalm 9 – pro plačící dítě. Žalm se má v tomto případě odříkat, napsat na perga-

Sefer tehilim (Kniha žalmů). Se Šimuš tehilim a meditacemi před každou kapitolou; modlitby za nemocné a těhotné. Amsterdam: Jacob Proops 1778

men či kousek papíru a na dítě připnout nebo pověsit.

- Žalm 16 – na odhalení zloděje. Zloděj se díky žalmu odhalí poté, co se smíchá jíl z břehu řeky a písek z moře, směs se důkladně promíchá a prohněte. Následně je nutné napsat jména všech podezřelých pachatelů a jména ponořit do nádoby s čerstvě načerpanou vodou. Po odříkání žalmu jméno zloděje vyplave na hladinu.
- Žalm 37 – pro opilce. U tohoto žalmu, tak jako i u některých jiných, se pokyny k provádění v jednotlivých verzích tohoto spisku různí. V jedné verzi je doporučováno recitovat žalm nad sklenicí vody třikrát denně po dobu sedmi dnů. V jiné verzi má být voda dotyčným vypita. Jiná verze doporučuje sepsání verše a vložení pod polštář, na kterém spí osoba trpící závislostí na alkoholu.
- Žalm 45 – pro toho, kdo má zlou ženu. Stejně jako u léčby bolesti ramen a hlavy žalmem 3 se doporučuje odříkat žalm nad nádobou s olivovým olejem, přidat sůl a směsí se následně pomazat.
- Žalm 58 – na ochranu před napadením zlým psem. Tento verš má chránit toho, kdo jej má napsaný na pergameni a nosí jej u sebe jako amulet.
- Žalm 61 – pro toho, kdo se bojí jít domů.

- Žalm 73 – obrana proti nucenému pokřtění. Doporučuje se odříkávat 7× denně.
- Žalm 102 – otevření lůna neplodné ženy. Pro dosažení účinku je třeba tento žalm recitovat každý den třikrát před východem slunce, přitom vyslovit i zvláštní jméno יה יה, odvozené z konců některých veršů, a pokračovat, dokud nebude prosba vyslyšena.
- Žalm 104 – dobrý na hubení škůdců na rostlinách.
- Žalm 119 – léčivé účinky. Účinky jsou rozdělené podle jednotlivých veršů, např. třetí verš pomůže při nemoci pravého oka, čtvrtý při nemoci toho levého.
- Žalm 123 – návrat uprchlého otroka. V tomto případě se má napsat jméno služebnice, pána i otroka – a ten se poté vrátí. V jiné verzi se doporučuje zapsat celý žalm pozpátku a umístit jej na zadní vchod domu.
- Žalm 134 – na pomoc při učení. Doporučuje se žalm odříkat před začátkem studia.

Uvedené příklady ilustrují, jaký význam a působení jsou v rámci této tradice žalmům přisuzovány.

V dějinách však nepřístupovali rabíni k tomuto spisu jednotně. Představitelé kabalistické tradice jako například **Rav Chajim Vital** (1543–1620), žák **Ariho** (**Rava Jicchaka Lurii**), ve svých spisech zmiňuje využití žalmů a posvátných jmen podle Šimuš tehilim jako součást duchovní praxe – ovšem pouze tehdy, jsou-li používány s čistým úmyslem a pod správným vedením. Podobně i **Rav Jisrael ben Eliezer**, známý jako **Baal Šem Tov** (1698–1760), zakladatel chasidismu, sice Šimuš tehilim výslovně necituje, ale podporoval užívání žalmů pro duchovní ochranu a zázraky – v souladu s duchem tohoto spisu.

Naopak jiní rabíni byli zcela proti těmto praktikám a považovali je za pověřivé a za nepovolenou magii. **Vilenský gaon Rav Elijah z Vilna** (1720–1797) výslovně varoval před používáním magických praktik a amuletů – včetně těch založených na žalmech – pokud nejsou podloženy halachickou autoritou. Podle něj mohou být takové praktiky nebezpečné a blízké pověrám. Z novodobých autorit podobný postoj zastával i **Rav Ovadia Josef** (1920–2013), který ve svých spisech upozorňoval, že užívání amuletů a magických praktik včetně těch popsanych v Šimuš tehilim není v souladu s halachou a může být považováno za zakázané.

Tento text tedy není výzvou k praktikování uvedených postupů, ale spíše připomenutím zajímavého spisu, který svědčí o tom, jak hluboce byly žalmy v dějinách judaismu zakořeněny i v lidové zbožnosti.

TOMÁŠ NOVOTNÝ

Bílá místa židovské Moravy: Nová konferenční platforma představí výzkum židovských dějin regionu

Předvečer prvních
Bílých míst 2024 –
část přednášejících,
organizátorů
a vzácných hostů

Nově vznikající Moravské židovské muzeum Mehrin budeme koncipovat jako muzeum života. Chystáme se vyprávět příběh židovské přítomnosti jako součet individuálně prožitých lidských životů, příběh, který stále pokračuje na mnoha místech světa. Holocaust, tato děsivá etapa v lidských dějinách, je z historického hlediska událost stále poměrně čerstvá, přesto o řadě jeho aspektů dodnes nic nevíme.

Významný podíl na této skutečnosti mají čtyři dekády ostudného mlčení a překrucování dějin v letech 1948–1989, ale také zavádějící předpoklad, že se dáno všechno ví a není co zkoumat. Dnes se můžeme na minulost podívat bez ideologických překážek, ale kdokoli se zabývá tématem holocaustu, narazí dříve či později na fakt, který

ve své přednášce pro Mehrin v roce 2021 vyzdvihl americký historik Timothy Snyder: „Máme-li si uvědomit skutečný rozměr ztráty, k níž došlo povražděním většiny našich židovských spoluobčanů, musíme vědět, jakou roli hráli a co jejich dřívější přítomnost pro historii této země znamenala.“ Proto považujeme za důležité mapovat celou historii Židů, jejich rodů a komunit, na území Moravy a Slezska. Mnoho práce už bylo na tomto poli vykonáno, ale přesto je pořád na co se ptát, co objevovat, co vyprávět. Jsme přesvědčeni, že pořádáním konferencí Bílá místa může významným způsobem nejen zvýšit zájem o výzkum židovské Moravy a Slezska, ale také podpořit rozvoj mezioborového a přeshraničního přístupu k tématu a posílit spolupráci mezi institucemi, které se k židovským dějinám různými způsoby vztahují. Zákony, které by stavěly přímkou hranici mezi světem majority a světem Židů, již v naší zemi naštěstí neplatí. Židovská historie není čímsi exotickým a cizím, nýbrž je nedílnou součástí moravské historie i Moravy samotné.

První ročník: zrod platformy

Výše uvedenými slovy jsme zvali přednášející a posluchače v roce 2024 na první ročník

konference Bílá místa, k jejíž organizaci nám přispěla laskavou pomocí Masarykova univerzita v Brně. V této spolupráci nadále s díky pokračujeme. Úvodní ročník konference otevřel prostor pro setkání historiků, archivářů, muzejníků i regionálních badatelů, kteří se dějinám židovských komunit na Moravě dlouhodobě věnují. Cílem nebylo pouze představit jednotlivé výzkumy, ale především propojit dosud izolovaná témata do širšího obrazu. Při úvahách nad programem jsme se inspirovali mnohaletou tradicí pořádání konference *Židé a Morava* Muzeem Kroměřížska. Pořadatelé mnoha jejích ročníků, panu Petru Pálkovi, patří za jeho úsilí hluboká poklona. Jsme velmi rádi, že kroměřížská setkání i nadále pokračují, a snažíme se je podpořit naší aktivní účastí. Neobvykle jsme celodenní program prvních Bílých míst připravili na neděli, aby byl dostupný také široké veřejnosti. Zaplněný sál Sira Roberta Scrutona, kde akce probíhala, dal dalším nedělím zelenou.

Diskuze prvního ročníku Bílých míst se soustředily na otázky demografického vývoje Moravy, vztahů mezi židovskými a křesťanskými komunitami, proměn náboženského života i ekonomických sítí. Hlavním řečníkem konference byl Michael Miller z Stře-

doevropské univerzity (Central European University) ve Vídni, který ve své přednášce *Moravští Židé: evropská perspektiva* nastínil, že zatímco Morava byla po staletí útočištěm pro židovské uprchlíky ze sousedních zemí a tito nově příchozí přispěli ke kultuře, společnosti a k náboženskému životu moravských Židů, od poloviny 18. století Morava své Židy spíše „exportovala“, nejprve kvůli represivním omezením pobytu, povolání a sňatků a poté paradoxně díky svobodám, které přinesla židovská emancipace. V důsledku toho se moravští Židé rozptýlili po celé Evropě a přispěli k mnoha náboženským, politickým, vědeckým, hudebním a ideologickým hnutím 19. a 20. století.

Druhý ročník: Morava a Vídeň – propojené světy

Druhý ročník konference v roce 2025 se tematicky zaměřil na přesahy židovské Moravy do Vídně a opačně na roli Vídně v životě moravských židovských komunit. Už samotné téma ukázalo, že Morava nebyla uzavřeným světem, ale součástí širšího prostoru habsburské monarchie, v němž proudily osoby, zboží, myšlenky i náboženské impulzy.

Konference proběhla opět v prostorách Masarykovy univerzity a nabídla celodenní program s odborným tlumočením do češtiny, čímž se otevřela i mezinárodnímu publiku. Hlavním řečníkem byl profesor Christfried Tögel, renomovaný freudovský badatel a editor kompletního vydání díla Sigmunda Freuda, který přiblížil odysseu Freudovy rodiny z Haliče přes Moravu do Vídně. Připomněl přitom, že samotný Freud vnímal své rané dětství v Příboře jako jeden z formujících momentů svého života.

Dopolední blok se věnoval židovské migraci mezi Moravou a Dolními Rakousy ve středověku a raném novověku. Historik Pavel Kocman ve svém textu ukázal, že pohyb obyvatel mezi oběma regiony byl dlouhodobý a strukturální, a Friedrich Polleroß z Vídeňské univerzity představil detailní sondu do osudů šafovských židovských rodin v rakouském regionu Waldviertl. Odpolední blok přinesl konkrétní rodinné příběhy a paměťové stopy migrací. Daniel Polakovič ze Židovského muzea v Praze ukázal, jak vyhnání Židů z Vídně v letech 1669–1670 zanechalo dodnes čitelné stopy na moravských židovských hřbitovech. Benjamin Grilj z Institutu pro rakouské židovské dějiny v St. Pöltnu představil osudy rodiny Tintnerů – ze Slavkova přes Vídeň do celého světa. Tomáš Krákora, vedoucí archivu Židovského muzea v Praze, otevřel téma krajanských spolků vídeňských Židů, kteří si udržovali silné vazby na moravská rodiště.

Závěrečný dámský panel obohatila Barbara Liebster příběhem svého dědečka Bernarda Isaaka Liebstera – úspěšného výrobce obuvi v Brně. Blanka Soukupová ze Západočeské univerzity v Plzni, kterou jistě čtenáři Maskilu znají díky její neúnavné badatelské a publikační činnosti, prezentovala návštěvu

židovské reprezentace z Vídně v Terezíně v roce 1964 v kontextu československo-rakouských vztahů. Třetí přednášející, Eva Janáčková z Ústavu dějin umění AV ČR, otevřela osudy izraelských výtvarníků s moravskými kořeny, kteří ve svých životech měli současně vídeňskou stopu. Tento příspěvek mimo jiné vyústil v přípravu výstavy o díle Otteho Wallishe, moravského rodáka a zásadní osobnosti izraelské grafiky, kterou doktorka Janáčková uvede v Brně v muzeu Malý Mehrlin po letošní konferenci na konci března. Srdečně zveme k jejímu navštívení!

Druhý ročník přesvědčivě ukázal, že dějiny židovské Moravy nelze studovat izolovaně – jsou součástí širších migračních, kulturních a politických sítí střední Evropy. Konference přinesla nové výzkumné impulzy a zároveň vytvořila platformu pro dlouhodobou přeshraniční spolupráci institucí.

Třetí ročník: Morava a Slovensko – společná paměť

Na tuto linii naváže letošní ročník konference, který se uskuteční 29. března. Tentokrát se zaměříme na moravsko-slovenské přesahy v rámci evropské židovské historie. Jak ukazují dochované archivní dokumenty i paměťové prameny, hranice mezi Moravou a Slovenskem nebyla nikdy ostrou dělicí čarou – naopak šlo o prostor čilých rodinných, obchodních i náboženských vazeb.

Program nabídne témata od obchodních a rodinných sítí mezi moravskými a slovenskými židovskými obcemi přes pohyb rabinů a učenců až po příběhy rodin rozdělených hranicemi či úteků a ukrývání v letech 1938–1945. Zvláštní pozornost bude věnována také poválečné obnově komunit a současným paměťovým iniciativám – obnově synagog a vznikajícím muzeím.

Z konkrétních příspěvků lze zmínit například studii o slovenských židovských emigrantech v Prostějově ve 30. letech, sondu do osudů „sesterských“ synagog v Holešově a Hlohovci či výzkum migrace moravských

Židů na západní Slovensko v 17. století. Výrazný prostor bude věnován také záchraným sítím na přelomu let 1939–1940, kdy se díky spolupráci moravských a slovenských komunit podařilo převést stovky uprchlíků do Palestiny.

Hlavní řečník letošní konference Dr. Maroš Borský představí příběh obnovy trenčínské synagogy, která se po desetiletích chátrání proměnila v živé centrum dialogu a kulturní paměti. Tento příklad symbolicky ukazuje, že židovské dědictví není pouze minulostí, ale i součástí současné kulturní krajiny.

Konference jako most mezi výzkumem a veřejností

Jedním z největších přínosů konferencí Bílá místa židovské Moravy je jejich otevřenost. Nejde o uzavřená akademická setkání, ale o platformu, která propojuje odborný výzkum s regionální pamětí, muzejní praxí a vzděláváním. Každý ročník přináší nové kontakty mezi institucemi v Česku, Rakousku a na Slovensku a otevírá možnosti společných projektů. Neméně důležitý je i symbolický rozměr těchto setkání. Pojmenovávat „bílá místa“ znamená vracet do společné paměti příběhy lidí a komunit, které byly přerušeny šoa, perzekucí za komunismu, migracemi, mnohaletým mlčením a zapomináním.

Příspěvky z uplynulých dvou ročníků konference byly zaznamenány a publikovány jako videosborník na YouTube kanálu Mehrlin. Z letošního i předchozího ročníku 2025 plánujeme zveřejnit také online sborníky na webových stránkách Mehrlinu. Ty budou obsahovat několik bonusových textů navíc, které se z časových důvodů nepodařilo na jednodenní program zařadit. Budeme moc rádi, pokud se za námi v březnu vypravíte, protože společné osobní setkání a zamýšlení se je nakonec největší přidanou hodnotou všech konferencí vůbec.

TÁŇA KLEMENTOVÁ

Foto Mehrlin

Bílá místa židovské Moravy a Vídně 2025

Na cestě z Rivy do Verony

Ještě tak před deseti lety tudy Češi bez zastavení projížděli při své cestě k moři, dnes do severoitalské provincie Trentino směřují v létě jezdit na kole či chodit po vyznačených trasách a v zimě lyžovat. V místních údolích se také odehraje část letošní zimní olympiády. Za návštěvu ale tento kus Itálie stojí i mimo hlavní sezony. My jsme se odtud vypravili ještě dál, do Verony, do regionu Benátsko.

Pravidelně míříme k největšímu italskému jezeru Garda v listopadu či na přelomu dubna a května. Turistů je málo, většina turisticky zajímavých cílů je ale otevřená. Cesta třeba z Prahy sem trvá autem kolem sedmi hodin, a když spolujezdčům řeknete na promrzlé silnici průsmysku na Brenneru, že za dvě hodiny uvidíte palmy, nevěří tomu. Ale přesně to městečko Riva del Garda, jež leží přímo u jezera, nabízí.

Ponte Pietra (doslova Kamenný most) je první stavbou, kterou Římané vybudovali po svém příchodu do Verony v 1. století př. n. l.

Za covidu, v době, kdy se trochu dalo vyjíždět do světa, jsme se tady naučili chodit do asi nejlepší místní cukrárny Flora, a tak jsme se při poslední návštěvě loni v listopadu rovnou ubytovali v hotelu, který ji zřizuje. Zadními průchody jsme kolem bazénků a palem mířili na obchůzky jezera. V létě jsou jeho pláže plné, na vyznačených trasách sviští cyklisté, lodě vyplouvají na vyhlídkové plavby, surfaři čekají na příhodný vítr a stánky a restaurace jsou v obležení. Dnes se tady staví kongresové centrum s ubytováním. Stojí za to zastavit se na prvotřídní italskou kávu v přístavu.

Turistům se tu naskytne pohled na sochu sv. Jana Nepomuckého, patrona České země,

dobré pověsti a mlčenlivosti i všeho, co souvisí s vodou. V Itálii je mnoho jeho soch na mostech a na náměstích. Umístili je tam poté, co papež Inocenc XIII. uznal kult světců Jana Nepomuckého na počátku 18. století. Není to ale jediné spojení s námi, hned u přístavu je obrovská budova elektrárny Ponale, do níž jde voda z horního jezera Ledro. Lidé, kteří okolo něj žili, byli za 1. světové války vysídleni do Čech a na Moravu.

Přestože území patřilo k Rakousku-Uhersku, císař František Josef I. jeho obyvatelům nedůvěřoval kvůli jejich italskému původu a dal příkaz, aby si sbalili nejnutnější věci a počkali na železniční stanici – ta už neexistuje, v její bývalé budově je v Rivě informační turistické centrum – na vlak. Kam je veze, nikdo netušil.

Vysídlení se dostali třeba do Bystřice pod Hostýnem, Slaného, oblasti Příbrami. I když se k nim u nás zpočátku stavěli lidé zdrženlivě, postupně je Italové přesvědčili o své pracovitosti, houževnatosti a zrodila se mnohá přátelství a třeba i nové manželské svazky.

První tiskárna

Hned za přístavní věží je v Rivě spleť úzkých uliček, kam málokdo zamíří. Právě tady se ale dají najít na domech cedulky upozorňu-

-biskupa Bernarda Clesia, se k moci dostal kardinál Cristoforo Madruzzo. Ten zaručil židovské komunitě ochranu, zmírnil omezení a tím zvýšil příliv Židů do obce.

Židé z Rivy se naštěstí vyhnuli největšímu skandálu, s nímž byli spojováni ti, kdo sídlili v městě Trento. V roce 1475 byla smrt dvouletého chlapečka Simonina z Trenta zneužitá k jejich pomluvě a biskupství vydalo nařízení, že zdejší území musejí Židé opustit. Riva ale spadala pod benátskou nadvládu, pod níž zůstala až do první poloviny 16. století.

Židovská komunita v Rivě se rozhodně nechtěla izolovat od místního dění – třeba v městských ješivách se studovaly nejen hebrejské, ale i latinské texty. Židé stojí také za založením v té době v Trentinu jediné tiskárny. Šlo o doslova revoluční krok, a i když byly knihy v hebrejštině v ostatních částech Itálie ničeny, díky vztahům s Cristoforem Madruzzoem měly židovské publikace z Rivy jeho podporu. Nechyběly na nich samozřejmě erby městečka Riva del Garda a kardinála Madruzzo. Od konce 17. století ale začala být židovská komunita segregována nebo postupně odešla sama. A tak ji dnes připomínají už jen zmíněné cedule na domech v městečku.

Na náměstí v Rivě stojí sv. Jan Nepomucký. V uličkách za ním byla židovská čtvrť.

jící na místní židovskou čtvrť. První zmínky o židovské komunitě v Rivě se objevují v druhé polovině 15. století. Synagoga se nacházela v domě na náměstí Piazza Granda, které už neexistuje. Zřejmě v 16. století byl postaven poblíž západních hradeb města také židovský hřbitov.

Historické prameny dokládají, že místní komunita byla pod ochranou aristokracie, s níž měla silné obchodní vazby. Ani to ale nezabránilo tomu, aby byli Židé vystaveni nejružnějším omezením. Nesměli třeba v některých dnech v týdnu chodit na veřejná prostranství, v roce 1512 byli dokonce obviněni z toho, že mohou za mor, který oblast zachvátil. V roce 1539, po smrti knížete-

Muzea jsou všude

Svůj listopadový pobyt jsme chtěli okořenit i novými místy u Lago di Garda. Opustili jsme severní část jezera a vydali se objevovat jeho západní břeh cestou do Verony, města, kde žila Shakespearova Julie z rodu Kapuletů. Jako první jsme zamířili do lyžařského střediska Monte Baldo v oblasti Benátsko s výhledem na jezero. Na deset kilometrů sjezdovek, které ocení hlavně rodiny s malými dětmi a začátečníci, se dá dostat lanovkou z Malcesine. V době naší návštěvy už nejezdila, ke sjezdovkám jsme dojeli autem.

Městu Malcesine se říká Perla Gardského jezera a jeho historie sahá až k Etruskům. Jejich hroby tu byly objeveny při rozsáhlých

Balkon Julie ve Veroně, ikonické místo spojené se Shakespearovým příběhem Romea a Julie

Židovský hřbitov ve Veroně s památníkem obětem deportací a nacistického pronásledování, který zde byl umístěn v roce 2004.

archeologických vykopávkách. V areálu hradu bychom marně hledali nějaké vybavení z dob bývalých vládců; zašli jsme proto do přírodovědeckého muzea, které zde sídlí. Do Malcesiny zavítal i objevitel památek u Lago di Garda J. W. Goethe, který neopomenul ani Rivu. Básník byl ale v Malcesine zadržen jako špion rakouského císaře, protože si dělal náčrty věží a opevnění.

Navštívili jsme také Muzeum oleje neboli Museo dell'Olio, které je za Bardolinem. U jezera se dělá jeden z nejlepších olivových olejů, při jehož ochutnávání vás budou zdraví prospěšné polyfenoly pěkně štípat. Rodinná firma, jež muzeum vlastní, se zaměřuje nejen na jeho prodej, ale v designově pojetém obchodě nabízí třeba i kosmetiku. Hned za hlavními dveřmi je vstup do muzea. Návštěvníci v něm zjistí, jak se olej vyráběl dřív, co k tomu bylo zapotřebí a jak jednoduché stroje na drcení oliv vypadají. Prohlídka, která je kvůli rozsáhlosti muzea časově delší, je zdarma. A už míříme do Verony, města, které nepatří jen Julii, ale zůstaly tu zachovány některé židovské památky a také se tady odehraje závěrečný ceremoniál ZOH 2026.

Vše je kolem arény

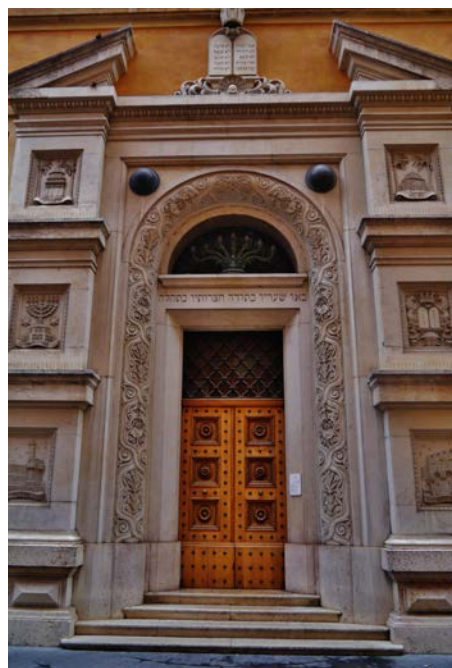
Každé turisticky atraktivní místo má problémy s parkováním, my ale jeli mimo hlavní sezonu, takže jsme bez problémů vkroužili do parkovacího domu nedaleko náměstí Piazza Bra, kde je proslavený amfiteátr Arena di Verona. Římská aréna byla postavena kolem roku třicet našeho letopočtu, v amfiteátru, jenž je druhý největší po římském Koloseu, dělají představení pod širým nebem i pro patnáct tisíc diváků a odehraje se tu závěrečný ceremoniál olympiády.

Hvězdou zakončení s názvem Krása pohybu bude světoznámý italský baletní tanečník Roberto Bolle. „Poprvé v historii se olympijský ceremoniál uskuteční na místě zařazeném na seznam kulturního dědictví UNESCO,“ uvedl prezident organizačního výboru Giovanni Malago. Hry skončí 22. února.

Náměstí u arény je, pokud zatoužíte po jídle a pití, turistická past. Restaurace

a kavárny ho obklopují ze všech stran, nechybějí před nimi jídelní lístky s vyfočeným menu za ceny, které ohromí. Obyčejné espresso stojí tři a půl eura. Přesto jsme si sedli k jednomu stolu, když si nás nikdo ani po deseti minutách nevšiml, zamířili jsme do nejbližší uličky. Káva, a to ještě ochucená grappou, rázem byla za 2,50 eura. Výhled na arénu nechyběl.

Posílnění jsme vyrazili do historického centra, které se dá obejít pohodlně pěšky. Vynechat jsme samozřejmě nemohli dům s balkonem Casa di Julietta, který připomíná slavnou tragédii. I když jde o fikci, nebrání to hlavně zámožným turistům, aby

Monumentální synagoga ve Veroně, postavená v 19. století jako symbol židovské emancipace a náboženského života města

sahali na pravé ňadro sochy Julie umístěné ve dvoře s tím, že tak budou mít štěstí ve svých vztazích. Vstup je do prostoru pod balkonem, kde jsou obchůdky se suvenýry, zdarma. Ale v době uplynulých vánočních svátků se sem z důvodu bezpečnosti dostali jen platící zájemci. A je možné, že stejné

opatření bude i o olympiádě. Do domu Kapuletů se za vstup platí, v pondělí, v době naší návštěvy, bylo zavřeno.

Krásné je i nedaleké náměstí Piazza delle Erbe, kde kdysi bývalo římské fórum a dnes živý trh a kavárny v obležení turistů. Piazza dei Signori je obklopena paláci a nechybí socha Danta Alighieriho, který zde žil v exilu. A už jsme na Via Portici 3, kde je synagoga. Podle zachovaných dokumentů Židé žili v centru města už v 10. století. Museli platit vysoké daně a byli pod neustálou kontrolou, od 15. století je Benátská republika vzala pod svou ochranu. Mezi židovské osobnosti ve Veroně ve středověku patřili básník Abraham ibn Ezra, rabín Eliezer ben Šmuel a talmudista Hillel ben Šmuel. V polovině 16. století žilo ve Veroně asi 400 Židů. V roce 1909 jich bylo 600 a v roce 1931 429. Dnes židovská komunita čítá asi 100 členů.

Výstavba monumentální synagogy začala v roce 1864. Soutěž na ni vyhrál projekt architekta Franca a inženýra Mantovanelliho, kteří navrhli velkolepou budovu umístěnou v bývalé oblasti ghetta se vstupem na hlavní ulici, dnešní Via Sella. Dva roky poté, co byla stavba zahájena, došly peníze a projekt se zjednodušil. V roce 1928 došlo k dalším úpravám hlavně proto, že v okolí šly k zemi některé budovy. Architekt zvolil návrh, jenž více odpovídal tomu, jak se místo měnilo v moderní oblast.

Demolice sousedního domu umožnila přidání nové fasády s výhledem na dnešní Via Rosani, která měla být hlavním vchodem. Odtud vede malý vestibul do síně. Během šoa bylo deportováno a zavražděno 31 veronských Židů. Na jejich památku byla na synagoze umístěna pamětní deska. Návštěvu synagogy je dobré domluvit předem, stejně jako současného židovského hřbitova v Borgo Venezia. „To je židovský hřbitov,“ hlásila nám místní obyvatelka, když jsme si prohlíželi jeho zeď. Naproti hřbitovu jsou bytové domy a ze strany je hřiště, kam zrovna mířili mladí fotbalisté. Historická stavba si tak dobře rozumí i s moderní dobou.

JANA HANUŠKOVÁ

Foto: Pavel Hanuška a Pixabay

AKCE/FESTIVALY

Festival Věčná naděje

Praha, Libčice nad Vltavou – různé lokace
2. 2.–26. 11. 2026

Devátý ročník festivalu představuje opomíjená díla terezínských autorů, jejichž hudba vznikla v koncentračních táborech je dodnes silným svědectvím lidské odvahy, tvořivosti a duchovní odolnosti. Letošní dramaturgie staví na odvaze objevovat zapomenuté skladby i neprávem přehlížené umělce, symbolicky vrací hlas

těm, kterým byl násilně odebrán, a přináší jejich dílo do současnosti v podání špičkových interpretů a v prostorách, které nesou historickou pamětí i jedinečnou atmosféru. Více: www.vecnanadeje.org

**Až do sto dvaceti let –
představení knihy a prezentace
fotografií**

ŠTETL – Vila Löw-Beer, Drobného 297,
Brno

8. 2. 17.00

Představení knihy *Až do sto dvaceti let* vychází z tradičního židovského přání symbolizujícího dlouhověkost, životní moudrost a naplnění lidského osudu. Publikace přináší portréty stoletých přeživších šoa z Čech, Moravy a Slovenska a připomíná stáří jako požehnání i morální závazek úcty ke starším. Součástí večera je prezentace fotografií Jindřicha Buxbauma vznikajících v průběhu několika let a doplněných citlivými texty Daniela Soukupa, které přibližují výjimečné lidské příběhy. Více: www.stetl.cz

Zaniklé libeňské ghetto

Nová libeňská synagoga, Ludmilina 601/1,
Praha 8

14. 2. 10.00

Komentovaná procházka Libní s průvodkyní Dagmar Winklerovou odhalí méně známou kapitolu historie této čtvrti – život druhého největšího židovského ghetta na území dnešní

Prahy. Vydáme se po stopách zmizelých sousedů, připomeneme osudy zajímavých osobností spojených s Libní a objevíme místa, která dodnes nesou paměť židovské kultury i literatury. Během dvouhodinové procházky se dozvíte, proč se Židé usadili právě v Libni, kde je ukryt barokní židovský hřbitov, jaký osud potkal libeňské synagogy a kde stojí „dům ztracené ozvěny“ Arnošta Lustiga. Více: www.prahaprochazkova.cz

Architekt a scénograf František Zelenka

Židovské muzeum v Praze – Auditorium
OVK, Maiselova 15, Praha 1

18. 2. 18.00

Přednáška architekta Zdeňka Lukeše přiblíží život a dílo architekta a scénografa Františka Zelenky, zavražděného roku 1944 v Osvětimi. Člen Devětsilu a výrazná osobnost meziválečné kultury se proslavil spoluprací s Voskovcem a Werichem

v Osvobozeném divadle i řadou významných staveb, například vilou na Babě, portálem Vilímkova nakladatelství na Národní třídě či letním domem Jana Wericha. Více: www.jewishmuseum.cz

**Deník Anne Frankové a literatura –
Setkání nad novou zvukovou
adaptací knihy**

Muzeum literatury, Pelléova 44/22,
Praha 6

19. 2. 19.00

Diskusní večer s představitelkou hlavní role Magdalenou Borovou, ředitelkou nakladatelství Triáda Lucií Bartoňovou, režisérem Miroslavem Bambuškem, hudebníkem Tomášem Vtípílem a s dramaturgem Robertem Krumphanzlem bude zaměřen na dramatizaci svědectví reálných osob, podobách deníkového formátu, jeho místu v literárním kánonu a otázce, nakolik mediální obraz Anne Frankové odpovídá jejím vlastním zápiskům. Diskusi doplní ukázky z audio adaptace. Vstup zdarma. Více: www.muzeumliteratury.cz

Den Arnošta Lustiga v Moravské zemské knihovně

Nadační fond Arnošta Lustiga, Moravská
zemská knihovna, Kounicova 65a, Brno

26. 2. 16.00–21.00

Moravská zemská knihovna se připojuje k oslavám 100. výročí narození spisovatele, novináře, scenáristy a svědka holocaustu

Arnošta Lustiga. Program nabídne představení portálu Svět Arnošta Lustiga, předání cen literární soutěže Mladí humanisté, otevření Knihovny Arnošta Lustiga i vernisáž putovní výstavy Arnoštova cesta, která prostřednictvím fotokoláží Elišky Podzimkové a textů Markéty Pilátové přibližuje jeho život a odkaz. Více: www.mzk.cz a a1100.lustigfoundation.cz

FILMY A SERIÁLY

Podstata věci

Francouzský seriál o mladé rabince Léě, která se snaží skloubit duchovní odpovědnost vůči své komunitě

s vlastním hledáním smyslu života. Jako jedna z mála rabínek čelí složitým etickým otázkám druhých, zatímco se potýká s rodinnými vztahy, osobními pochybnostmi i s chaosem každodenního života. V osmi epizodách citlivě i s humorem otevírá témata víry, identity, sebepoznání a odvahy hledat vlastní cestu. Režie: Karen Ben Raphael. HBO Max

Gerta Schnirch

Dvoudílný televizní film přináší osobní pohled na dějiny 20. století prostřednictvím osudu ženy, která se ocitá mezi dvěma světy. Příběh inspirovaný románem Kateřiny

Tučkové přibližuje dívku z česko-německé rodiny, která se po druhé světové válce stává obětí divokého odsunu. Zachycuje nejen tragické události spojené s odsunem brněnských Němců, ale také jejich dlouhodobé důsledky, které hlavní hrdinka nese po celý život. Režie: Tomáš Mašin. HBO Max

Blue Moon

Biografické drama o posledních dnech broadwayského textaře Lorenze Harta. Ethan Hawke ztvárňuje brilantního, ale sebedestruktivního autora, který bojuje s alkoholismem, duševními démony i rozpadem tvůrčího

partnerství s Richardem Rodgersem. Film se odehrává v New Yorku roku 1943. Komorní vyprávění spojuje hudbu, intimní dialogy a silné emoce. Režie: Richard Linklater. Premiéra v ČR: 16. 12. 2025

HUDBA

The Klezmatics

Futurum Music bar, Zborovská 82/7,
150 00 Praha 5-Smíchov
16.3. 19.00

Legendární američtí The Klezmatics, průkopníci moderního klezmeru, slaví 40 let tvorby. Kapela, která zde naposledy vystoupila před deseti lety, přiveze repertoár z chystaného alba The New York Sessions věnovaného kulturní mozaice jejich domovského města. Tvorba The Klezmatics, proslulá energickým spojením klezmeru s jazzem, latinou či s punkovou nespoutaností, zásadně ovlivnila světovou scénu „klezmerového revivalu“. Neméně silně rezonují i jejich hodnoty – svobodomyslnost, humanismus a víra v harmonické soužití kultur. Více: www.jmw.cz

DIVADLO

RAPsodie

Jihočeské divadlo – Malé divadlo, Dr. Stejskala 19,
České Budějovice
28.2. 17.00

Interaktivní show s prvky rapového koncertu o dospívání a o rozhodnutích, která určují naši budoucnost. Všichni jsme si to zažili – jste už skoro dospělí, ale ostatní se k vám chovají, jako byste stále byli děcko. Co se musí stát, aby se to změnilo? A co ta dospělost vlastně znamená? A vyřeší moje problémy? To člověk musí mít řidičák, aby mohl mít názor...? Režie: Kateřina Volánková-Letáková a Eliáš Gaydečka. Další termín: 7.3. Více: www.jihoceskedivadlo.cz

VÝSTAVY

Igor Malijevsky: Znamení Lvova

Muzeum a kulturní prostor synagoga Žatec, Dlouhá
200, Žatec
1.2.–22.3.2026

Výstava fotografa a spisovatele Igora Malijevského je osobním i poetickým portrétem Lvova – města vrstev, paměti a proměnlivé identity. Města, které je známé i neznámé zároveň, skryté za fasádami jazyků, dějin a příběhů, jež se postupně odhalují jako stopy minulých světů. Malijevského fotografie zachycují Lvov jako živou bytost – křehkou, krásnou a ne zcela vědomou si vlastní podstaty. Více: www.synagoga-zatec.cz

Noah Breuer: Návrat do Rakouska

Galerie Rakouské kulturní fórum v Praze,
Jungmannovo náměstí 18, Praha 1
29.1.–25.2.2026

Výstava amerického umělce Noaha Breuera propojuje osobní rodinnou historii s vizuálním jazykem současného grafického designu. Breuer se vrací ke kořenům své rodiny, která byla spjata s Rakouskem a Českem – od vídeňských předků až po textilní továrnu Carl Breuer a synové ve Dvoře Králové nad Labem, zabavenou nacisty během druhé světové války. Impulsem k tvorbě se stal nálezy archivu rodinného podniku v Muzeu textilu v České Skalici v roce 2016. Více: www.bmeia.gv.at/cs/kf-prag

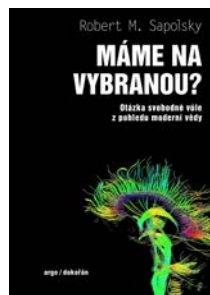
KNIHY

Hannah Baer, Muzeum sebevražd jedné trans holky

Už jste se někdy procházeli muzeem vlastních emocí, v jehož vitrínách jsou vystaveny vaše dřívější myšlenky a rozpačité sociální situace? A už jste se v něm někdy ztratili na tak dlouho, až jste se začali bát, že nikdy nenajdete cestu ven? Tento psychologický memoár

neúprosně odhaluje zkušenost trans těl a boří zažitá mýty o tranzici jakožto ukončeném procesu přeměny. Nakladatel: Tranzit

Robert M. Sapolsky, Máme na vybranou? Otázka svobodné vůle z pohledu moderní vědy

Myslíme si, že sami rozhodujeme o svém osudu a že si zasloužíme chválu za úspěch nebo trest za selhání. Ale co když je to všechno jen iluze? Co když

je veškeré lidské jednání plně určeno tím, co jsme zdědili, co jsme zažili a v jakém prostředí jsme vyrostli? Neurovědec Robert M. Sapolsky ukazuje, že ve sledu událostí vedoucích k rozhodnutí není prostor pro nahodilost. Nakladatelé: Argo, Dokořán

Anna Fodorová, Vlastní krev

Psychologický thriller o rodinných traumatech a potlačených vzpomínkách se odehrává mezi Londýnem a Prahou během pádu komunistického bloku. Román sleduje příběh Agáty, která vyrostla v Praze s přesvědčením, že všichni

její příbuzní zahynuli za války. Po dvaceti letech v emigraci, kde žije se svým manželem a dcerou, ale zjistí šokující skutečnost – někdo přežil. Nakladatel: Labyrint

Zygmunt Bauman, Modernita a ambivalence

Ambivalence je téma, které se v díle Zygmunta Baumana objevuje velmi často. V jeho analýzách modernity, v knihách o životě v tekuté moderní společnosti, jde téměř vždy o ústřední motiv. Bauma-

nova sociologická perspektiva a mnohá témata, která během své kariéry zkoumal – svoboda, morálka a utopie – jsou sama o sobě fundamentálním vyjádřením ambivalence. Nakladatel: Pulchra

Únor 2026

PRAHA

26. 9. 2025–22. 2. 2026**Národní galerie Praha, Veletržní palác,
Dukelských hrdinů 530/47, Praha 7****Aleš Veselý: Retrospektiva – Alešville**

První souhrnná retrospektiva sochaře Aleše Veselého, který patří mezi klíčové osobnosti českého poválečného umění. Veselý vynikl zejména monumentálními realizacemi ve veřejném prostoru, a to jak v Čechách, tak v zahraničí. Na výstavě jsou vystaveny mimo jiné svařované objekty ze šedesátých let včetně známé Židle Usurpátor a sedmi-metrové plastiky Kaddish, vytvořené v hale Vítkovických železáren v Ostravě. Více: www.ngprague.cz

1. 2. 16.30**Židovské muzeum v Praze – Maiselova
synagoga, Maiselova 10, Praha 1****Beseda a workshop pro děti s knihou
Herrmannovic holka**

Knížka Herrmannovic holka seznamuje dětské čtenáře s tématem 2. světové války i samotným Terezínem. Vše očima malé Evičky a jejího háčkovaného kamaráda, kteří příběhem statečně proplouvají, aby se nakonec vrátili domů k rodičům. Právě dobrý konec odlišuje Herrmannovic holku od dalších knížek stejného žánru a dává možnost otevřít téma i s předškolními dětmi. Přijďte si popovídat s autorkou Klárou Dvořákovou, vnučkou skutečné Evičky Herrmannové, o tom, jak těžká témata přibližovat mladším čtenářům. Pro děti je ve spolupráci s ilustrátorkou Lindou Markovou připraven workshop, v jehož rámci si vyrobí vlastní talisman dodávající odvalu. Více: www.jewishmuseum.cz

2. 2. 19.00**Divadlo Viola, Národní 1011/7, Praha 1
Hodina diplomacie**

Dramatické setkání, ve kterém budoucnost Paříže závisí na vyjednávacích schopnostech švédského diplomata Raula Nordlinga. Co vlastně přesvědčilo loajálního německého generála Dietricha von Choltitz, otce tří malých dětí, aby se v srpnu 1944 vzepřel Hitlerovu rozkazu a ušetřil Paříž před totálním zničením? Režie: Radovan Lipus. Další termín: 8. 3. Více: www.divadloviola.cz

4. 2. 19.00**Židovské muzeum v Praze –****Španělská synagoga, Vězeňská 1, Praha 1
Představení ... a bolelo nebe Dismanova**

rozhlásového dětského souboru
Prostřednictvím koláže z deníků, básní, dopisů, zápisků do památníků a článků z časopisů vydávaných v terezínském ghettu nahlédnete do života internovaných dětí.

Scénář vznikl na základě autentických textů terezínských dětí. Byl inspirován knihami Dagmar Hilarové Nemám žádné jméno, Marie Rút Křížkové, Kurta Jiřího Kotouče a Zdeňka Ornesta Je mojí vlastní hradba ghett?, Chavy Pressburger Deník mého bratra a básnickou sbírkou Hanuše Hachenburga Hned vedle bílá barva mráčeků. Více: www.jewishmuseum.cz

4. a 5. 2. 19.30**Obecní dům – Smetanova síň, náměstí
Republiky 1090/5, Praha 1****Boris Giltburg & Čajkovskij**

Rusko-izraelský pianista Boris Giltburg, vítěz Soutěže královny Alžběty, patří podle kritiků k těm umělcům, „kteří okouzlí posluchače, sotva se dotknou kláves“. Jeho zpěvný tón a uvolněný úhoz slibují mimořádné provedení Čajkovského slavného koncertu pod taktovkou Kevina Johna Eduseie, německého dirigenta s ghanskými kořeny, který debutuje na pozvání Tomáše Netopila. Program doplňuje jemně znějící dílo Lili Boulanger a dramatická Prokofjevova Pátá symfonie. Více: www.fok.cz

5. 2. 19.30**Divadlo D21, Záhřebská 468, Praha 2
Spalovač mrtvol**

Adaptace kultovního románu. Groteska z krematoria. Ctihodný pan Kopfrkingl uvěří ve své vyvolení a neváhá pro svůj společenský vzestup obětovat vše. Včetně své rodiny, přátel i národnosti a jazyka. Oportunismus konce třicátých let versus oportunismus dneška. Dáte si věneček, nebo rakvičku? Další termín: 11. 3. Více: www.divadlo21.cz

10. 2. 19.00**Divadlo v Dlouhé, Dlouhá 727/39, Praha 1****Tomáš Jarkovský, Jakub Vašíček: Golem**

Vydejte se s námi na výlet po stopách legendy o pražském Golemovi. V hudebně-divadelní koláži budeme bloudit staletími a vyprávět příběh pražské židovské komunity, která tolik přispěla k jedinečnému genu loci i kulturnímu bohatství tohoto města. Další termín: 17. 3. Více: www.divadlovdlouhe.cz

10. 2. 19.30**Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1****Mark St. Germain: Relativita**

Autor staví svůj příběh na dramatické spekulaci a fiktivním setkání Alberta Einsteina a jeho dospělé dcery Lieserl. Einsteinovi se skutečně předtím, než se oženil se svou první ženou Milevou, v roce 1902 narodila dcera, která ale už v roce 1904 záhadně zmizela. Režie: Miroslav Táborský. Další termíny: 11. a 24. 2., 8. 3. Více: www.reznicka.cz

10. 2. 19.30**Krajinou přílivu – Synagoga na Palmovce,
Lindnerova 1610/4, Praha 8****Josef**

Sen, sny, poušť, vězení, Egypt, cesta životem ke smíření. Josefova cesta je cestou poznávání Boží přítomnosti. Jeho příběh je také příběhem závislosti, utrpení

a spleťtých cest lidské existence. Více: www.krajinouprilivu.cz

11. 2. 19.00**Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34,
Praha 8****Tomáš Dianiška – 294 statečných**

Akční běčko o hrdinech operace Anthropoid, doku-fikční hra podle skutečné události o zákulisí největšího hrdinského činu našich dějin. Inscenace získala Cenu divadelních kritiků za poprvé uvedenou českou hru, Cenu Divadelních novin za tvůrčí počín v oboru činoherní divadlo a několik dalších ocenění. Další termín: 10. 3. Více: www.podpalmovkou.cz

11. 2. 19.00**Divadlo Rokoko, Václavské náměstí 38,
Praha 1****Daniel Kehlmann: Soused**

Nikdy nevíte, vedle koho si stoupnete v baru... Nikdy nevíte, co o vás ví a co vy nechcete vědět o něm. Třeba je to váš nenápadný soused. Ani ve snu vás nenapadne, že když se spolu dáte do hovoru, necháte nakonec i uletět letadlo na důležitou pracovní schůzku. Že vám ten rozhovor jednou provždy změní život... Režie: Michal Dočekal. Další termín: 14. 3. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

12. 2. 19.00**Divadlo Rokoko, Václavské náměstí 38,
Praha 1****Proměna**

Co to dělá Řehoř Samsa u sebe v pokoji? Natáčí videa? Hraje počítačové hry? Propadá se do samoty? Zešlél? Sní, nebo žije? Poznává ještě křehkou hranici mezi realitou a virtuální skutečností, do níž se převtělil? Slavné dílo Franze Kafky jako surreálná počítačová hra, která se mění v urputný boj o vlastní identitu a existenci v rychle se měnícím okolním světě. Další termíny: 26. 2., 10. 3. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

12. 2. 19.00**Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34,
Praha 8****Stefano Massini: Projekt Manhattan**

Znepokojivá a černě komediální hra o zrodu atomové bomby a morálních dilematech vědců, kteří ji sestavili. V roce 1938 prchají maďarští židovští fyzici z Evropy a v exilu se snaží předběhnout Hitlera ve vývoji ničivé zbraně. V čele amerického týmu stojí Robert Oppenheimer – muž, který si plně uvědomuje, co jejich objev může způsobit. Jak se rozhodnout, když věda může zároveň zachránit i zničit svět? Další termíny: 27. 2., 4. 3. Více: www.podpalmovkou.cz

13. 2. 19.30**Divadlo D21, Záhřebská 468, Praha 2****Jozef Karika, Adam Steinbauer: Na smrt**

Rozmáchlá adaptace strhujícího a brutálního románu současného slovenského

autora, která měla premiéru na konci listopadu. Nesmlouvává reflexe minulosti, násilí a zhoubného fanatismu na pozadí příběhu o vině a trestu, o hříchu z mládí a zkoušce jednoho letitého přátelství. Nebo také obraz pomyslného zápasu na život a na smrt...
Režie: Adam Steinbauer. Další termín: 13. 2. Více: www.divadlod21.cz

18.2. 18.00

Židovské muzeum v Praze – Auditorium OVK, Maiselova 15, Praha 1

Přednáška: Architekt a scénograf František Zelenka (1904–1944)

Přednáška architekta Zdeňka Lukeše představí život a dílo architekta a scénografa Františka Zelenky, zavražděného v roce 1944 v Osvětimi. Zelenka byl nadaným absolventem pražské techniky, nejmladším členem legendárního sdružení Devětsil a patřil mezi výrazné osobnosti meziválečné kulturní scény. Zelenka je známý mimo jiné spoluprací s Voskovcem a Werichem v Osvobozeném divadle, kde se podílel na divadelních výpravách, kostýmech i plakátech inscenací, a je autorem řady významných architektonických realizací, mezi něž patří například vila na Babě, portál Vilémkova nakladatelství na Národní třídě či letní dům Jana Wericha. Více: www.jewishmuseum.cz

18.2. 19.00

Divadlo Na zábradlí, Anenské náměstí 209/5, Praha 1

Günter Grass, Armin Petras: Plechový bubínek

Premiéra inscenace Plechový bubínek v dramatinizaci německého režiséra a dramatika Armina Petrase vychází z nejslavnějšího románu Güntera Grasse, který brutálně i groteskně zobrazuje absurditu dějin. Děj se odehrává v dnes již zaniklém prostoru, kde se setkávají polské, německé, židovské, maďarské a další vlivy. Další termíny: 21. 2., 12. a 13. 3. Více: www.nazabradli.cz

23.2. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově, Štefánikova 57, Praha 5

Šoa

Příběh dvou lidí, kteří se ocitli na stejných místech a prožili podobné tragédie, a přesto se nikdy nepoznali. Jejich životní cesty se prolínaly a míjely – oba přežili Terezín, Osvětim, pochod smrti i poválečné křivdy. Skutečný příběh sportovce Miloše Dobrého a herečky Hany Pravdové o tom, jak přežít nacistické peklo. Režie: Daniel Hrbek. Další termín: 25. 3. Více: www.svandovodivadlo.cz

15.1. 18.00

Židovské muzeum Praha –

Maiselova synagoga, Maiselova 10, Praha 1

Kartografie paměti: Mapy jako svědectví o holocaustu: Směry současného výzkumu holocaustu

Přednáška literární vědkyně a badatelky Alexandry Szczepan ukáže, jak přeživší holocaustu vytvářeli a používali mapy jako

prostředek k zachycení svých válečných zkušeností i poválečných vzpomínek. Zaměří se zejména na ručně kreslené plány ghett a koncentračních táborů. Zjistíte, že mapy sloužily jako důkazní materiál při procesech s válečnými zločinci i jako způsob vyprávění: pro vyznačení únikových tras, míst, kde čekala pomoc i nebezpečí, pro připomínku zmizelých krajin východní Evropy a pro uchování osobní paměti. Více: www.jewishmuseum.cz

17.2. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Marc Delaruelle: Věčná milenka Alma Mahlerová

Chytře vystavěný příběh rozhovoru dámy a jejího nakladatele, který se noří do neuvěřitelných vztahových peripetií slavné múzy a jejích ještě slavnějších mužů. Alma, která čelila dvěma světovým válkám i sama sobě, vás vtáhne a nepustí. Režie a výběr hudby: Peter Gábor. Další termín: 11. 3. Více: www.reznicka.cz

26.2. 18.00

Židovské muzeum v Praze – Auditorium OVK, Maiselova 15, Praha 1

Workshop s restaurátorem papíru

Nahlédněte do zákulisí práce restaurátora papíru a seznamte se s vybranými dekorativními papíry a technikami, které se v minulosti používaly při vázání knih. V navazující praktické části budete mít možnost tyto zdobené papíry využít při výrobě vlastní jednoduché sešitové vazby. Více: www.jewishmuseum.cz

BRNO

28.8.2025–30.8.2026

ŠTETL, Muzeum města Brna – Arnoldova vila, Drobného 299/26

Rabi Feder Superhero

Výstava originálním komiksovým pojetím Petry Goldflamové Štetinové přibližuje život a odkaz rabína Richarda Federa (1875–1970), klíčové osobnosti poválečné obnovy židovského náboženského života v Československu. Federova neokázalost a morální autorita z něj činí skutečného superhrdinu své doby. Expozice propojuje historickou autenticitu s výtvarnou stylizací a nabízí jedinečný pohled na významnou duchovní osobnost 20. století. Hlavní kurátorky: Barbora Dočkalová, Markéta Brhlíková. Více: www.stetl.cz

1.2. 17.00

ŠTETL – Vila Stiassni, Hroznová 14, Brno

Nový rok stromů – tubišvatový workshop

Pojďte se zábavnou a interaktivní formou seznámit s významem a symbolikou židovského svátku Tu bi-švat! Inspirací nám bude tubišvatový seder, rituální hostina, při níž se plody stromů symbolicky dělí podle vztahu k vyšším světům. V průběhu podvečera společně prozkoumáme vrstvy významu svátku a prostřednictvím praktických úkolů zkusíme porozumět tomu, jak propojuje přírodu,

spiritualitu a lidskou odpovědnost. Součástí workshopu bude ochutnávka tradičních pokrmů a košer vína.

2.2. 19.00

Divadlo Husa na provázku, Zelný trh 294, Brno

Satan v Goraji

Společnost vyděšená a rozdělená množstvím krizí, staré pořádky se rozpadají před očima, na obzoru se rýsují bouřkové mraky. Přicházející zlo je sice rovnocenným soupeřem dobra, ale má mnohem větší fanouškovskou základnu. Za jakých okolností jsme schopni uvěřit pověrám, bludům, lžím? Co stačí k tomu, abychom podlehli vlastnímu strachu? Režie: Janusz Klimsza. Další termíny: 3., 20. a 21. 3. Více: www.provazek.cz

6.2. 19.00

Národní divadlo Brno – Mahenovo divadlo, Malinovského nám. 1

Alena Mornštajnová: Hana

Ožívá bolest i utrpení, zrada a nenávisť, ale také láska, lidskost a humor. Příběh vychází ze skutečných událostí odehrávajících se ve Valašském Meziříčí. Hana je třetí knihou jedné z nejčtenějších českých autorek současnosti. Režie: Martin Glaser. Další termíny: 12. a 17. 2. Více: www.ndbrno.cz

7.2. 17.00

Národní divadlo Brno – divadlo Reduta, Zelený trh 313

(R) Evoluce

Jak naše životy ovlivňuje umělá inteligence? Nestojíme na prahu digitálního diktátorství? Režisérka a dramatička izraelského původu Yael Ronen (* 1976) vytvořila originální žánr dystopického kabaretu, v němž nás uvádí do blízké budoucnosti a velmi vtipnou i provokativní formou nás upozorňuje na možné důsledky neuváženého technologického pokroku. Režie: Yael Ronen. Další termíny: 12. 3., 2. 4. Více: www.ndbrno.cz

8.2. 17.00

ŠTETL – Vila Löw-Beer, Drobného 297, Brno

Až do sto dvaceti let – představení knihy a prezentace fotografií

Tradiční židovské přání k narozeninám „Až do sto dvaceti let!“ symbolizuje ideál dlouhověkosti, naplnění životního úkolu a dovršení lidské existence. Stejnomená kniha představující portréty stoletých přeživších šoa z Čech, Moravy a Slovenska vychází ze židovské tradice, v níž je stáří chápáno jako požehnání a výraz životní moudrosti, a připomíná zároveň etický rozměr úcty ke starým lidem jako závazku celé společnosti. Fotografie Jindřicha Buxbauma vznikaly v průběhu několika let a jsou doplněny texty Daniela Soukupa, které citlivě přibližují jednotlivé životní osudy.

11. 2. 17.00

Malý Mehrlin, Vídeňská 14

Komentovaná prohlídka stálé expozice

Únorová prohlídka stálé expozice bude zaměřena na současné podoby judaismu. Dostanete na ní například odpovědi na otázky: Může chasid stolovat s reformním Židem? A kdo smí na šabat cestovat? Patří varhany do synagogy? O různých podobách židovské víry v dnešním světě s naší lektorkou Evou Kopečkovou. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrlin.cz

12. 2. 19.00

Národní divadlo Brno – divadlo Reduta, Zelný trh 313

Obraz

Bílý proužek na bílém pozadí – takový obraz dokáže rozpoutat hořkou hádku mezi třemi přáteli; hádku, která zásadně změní jejich životy a jejich vzájemné vztahy; hádku, která se neobejde bez situací, ve kterých se tři hlavní postavy budou smažit trapností. Autorkou je režisérka se židovskými kořeny Yasmina Reza. Režie: Štěpán Pácl. Další termíny: 23. 3., 26. 4. Více: www.ndbrno.cz

19. 2. 18.00

Malý Mehrlin, Vídeňská 14

Vojtěch Kyncl: Sousedé ve válce

V loňském roce se město Třešť společně s historikem Vojtěchem Kynclm pustilo do projektu Sousedé ve válce. Výsledkem je naučná stezka městem, muzejně-pietní expozice na Vězeňském dvoře za radnicí, a především nová kniha. Přináší detailní pohled na to, co znamenalo žít na malém městě, kde se po staletí prolínaly české, německé a židovské osudy a kde válečné události a ideologie dokázaly během několika let tuto křehkou rovnováhu rozbít. Ukazuje, jak se sousedské vztahy proměnily pod tlakem nacistické okupace, jak probíhalo vytěsňování a likvidace židovské komunity, kolaborace s okupační mocí i domácí odboj. Přijďte si popovídat o radostech a strastech historika na cestě poznání přímo s autorem projektu Vojtěchem Kynclm, který přijal naše pozvání. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrlin.cz

22. 2. 10.00

Nezamyslova 27, Brno

Komentovaná prohlídka židovského hřbitova

Od svého založení v roce 1852 až do současnosti slouží židovský hřbitov v Brně-Židenicích svému účelu. Na ploše 3 hektarů je zde k poslednímu odpočinku uloženo přes 11 400 lidí. Pochováni jsou zde osobnosti z oblasti politiky, kultury, vědy, hospodářství a náboženství jako například rabíni Baruch Placzek a Richard Feder, novinář Hieronymus Lorm, mecenáš Heinrich Gomperz, herec Hugo Haas, primabalerína Alice Flachová nebo psychologka Věra Capponi.

26. 2. 18.00

Malý Mehrlin, Vídeňská 14

Hieronymus Lorm (1821–1902) – muž, jenž otevřel hluchoslepým svět

Přednáška se zaměří na životní osudy Hieronyma Lorma, rodáka mikulovské židovské obce. Během života přišel o sluch a postupně o zrak. I přesto se stal známým literátem, žurnalistou a filozofem. Do historie se taktéž zapsal jako autor tzv. Lormovy abecedy. Tento komunikační systém založený na stiscích a dotecích dlaní je dodnes užíván mezi hluchoslepy. Přednáší Mgr. Dana Vedra. Více: www.malymehrlin.cz

4. 9. 2025–19. 3. 2026

Malý Mehrlin, Vídeňská 14

Hlas

Audiovizuální výstava představuje pět moravských příběhů holocaustu prostřednictvím dobových dopisů oživených AI technologiemi. Autoři výstavy Táňa Klementová a František Floder využili umělé inteligence ke kolorování dobových fotografií, generování grafických motivů, převodu textu na řeč, tvorbě kinematiky, namlouvání úryvků z dopisů, retušování poškozených fotografií či komponování doprovodných melodií. Expozici doplňují originální dokumenty, historický kontext i rozhovory s potomky autorů. Více: www.malymehrlin.cz

HRADEC KRÁLOVÉ

17. 2. 19.30

Klicperovo divadlo, Dlouhá 99/9,

Hradec Králové

Kafka (Is Not Dead)

Autorská inscenace inspirovaná povídkami, deníky a dopisy Franze Kafky sleduje mladého vypravěče obklopeného postavami z jeho skutečného i literárního světa. S humorem, nadsázkou, groteskou i se zpěvem ukazuje, že Kafkovo dílo není jen „depka pro intelektuály“, ale živý, hravý a stále aktuální pohled do lidské duše. Režie: Marián Amsler. Další termín: 27. 2. Více: www.klicperovodivadlo.cz

LIBEREC

27. 2. 19.00

Divadlo F. X. Šaldy – Malé divadlo,

Zhořelecká 344/5, Liberec

Petr Jarchovský, Jiří Janků, Petr Svojtka:

Musíme si pomáhat

Komediální a současně i dramatický příběh hrdinů proti své vůli, odehrávající se během posledních let druhé světové války na českém maloměstě okupovaném Němci, je chytrou a zábavnou sondou do nitra české národní povahy. Hra vznikla podle úspěšné filmové předlohy Jana Hřebejka a Petra Jarchovského. Další termín: 15. 3. Více: www.saldovo-divadlo.cz

PLZEŇ

5. 1.–29. 3.

Židovská obec Plzeň, Velká synagoga, Sady Pětatřicátníků 35/11, Plzeň

Uloupené umění

Výstava Uloupené umění návštěvníkům přibližuje problematiku výzkumu provenience uměleckých děl zkonfiskovaných v období II. světové války a způsoby zabavování majetku v průběhu okupace. Na osudech původních vlastníků jsou představeny nejen jejich sbírky, válečné a poválečné nakládání s uměleckými artefakty, ale též jednotlivé instituce, které židovský majetek spravovaly či stále spravují. Jejím cílem je zpřístupnit toto téma širší veřejnosti a ukázat, že dosud se ve státních i dalších institucích nachází nemalé množství neidentifikovaných uměleckých předmětů. Mimo jiné upozorňuje na témata jako „konečné řešení židovské otázky“, způsoby zabavování a získávání majetku v době okupace, válečné deponáty ve správě státních institucí a emigrace židovských občanů a vynucené dary. Více: www.zoplzen.cz

TEREZÍN

4. 2. 15.00

Památník Terezín, Principova alej 304, Terezín

Pocta Bedrníkoví

Pietní akt a následný komponovaný pořad věnovaný památce Zdeňka Bořka-Dohalského, jeho rodu a dalším opomíjeným obětem nacistického režimu. Akce konaná u příležitosti 81. výročí jeho popravy připomene také osobnosti české kultury a veřejného života, které ani v temných časech druhé světové války neztratily víru v lidství a svobodu. Součástí programu bude historický výklad i hudební doprovod v podání předních českých umělců. Vzpomínkové setkání se koná již posedmé ve spolupráci Památníku Terezín a Plzeňské filharmonie. Více: www.pamatnik-terezin.cz

ŽATEC

21. 11. 2025–15. 2. 2026

Židovské muzeum v Praze, Jad vašem – Muzeum a kulturní prostor, synagoga Žatec, Dlouhá 200, Žatec

Spravedliví mezi národy

Výstava přibližuje příběhy lidí, kteří během druhé světové války riskovali vše, aby zachránili Židy před pronásledováním. Stejnomený titul je udělován památníkem Jad vašem pod patronátem Nejvyššího soudu Státu Izrael od roku 1963. Vedle evropských zachránců je na výstavě představen také osud Jany Sudové, jedné z oceněných. Více: www.synagoga-zatec.cz

Sledujte a podpořte nás na oykay.tv, nebo bankovním účtu:

Italský citrusový salát / תפוז בשמן

Ingredience:

- 1-2 pomeranče
- řepkový olej (jen na pokapání)
- čerstvě mletý černý pepř (podle chuti, ale nebojte se ho přidat větší množství)
- špetka soli

Postup:

1. Pomeranče oloupejte a nakrájejte na plátky – nepřilíhají tenké, aby si zachovaly šťavnatost.
2. Plátky rozložte na talíř nebo do mělké mísy.
3. Lehce zakápněte řepkovým olejem a bohatě posypte čerstvě mletým černým pepřem.
4. Nakonec přidejte malou špetku soli, která zvýrazní sladkost citrusů.

V některých variantách se místo řepkového oleje používá olivový, jiní pomeranče lehce zakápnou medem. Tím se ještě výrazněji podtrhne symbolické spojení se Zemí izraelskou, které k oslavě Nového roku stromů neodmyslitelně patří.

AUTORKA RECEPTU A ILUSTRAČNÍ KRESBY

RONI ABRAMSON

Doporučený playlist:

Aviv Bahar:

בוט יל היה הנשה דוע ילוא הנוכח הנומאב

(S vírou a záměrem, možná už letos mi bude dobře)

Spojení pomerančů s černým pepřem přináší nečekaně svěží a výraznou chuť, která má své kořeny ve středomořské a blízkovýchodní kuchyni. Pikantní, lehce zemitý tón pepře zde vytváří zajímavý kontrast k jasné sladkokyselé chuti pomerančů. Recept Roni Abramson, jehož doslovný překlad z hebrejštiny zní Pomeranč s olejem, se skvěle hodí jako lehký předkrm i jako osvěžující dezert během tu bi-švatového sederu.

maskil

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských obcí v ČR,
Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
IČO: 61385735.

Maskil vychází za laskavé podpory Ministerstva
kultury ČR, Nadačního fondu obětem holocaustu
(NFOH) a Evropské unie progresivního judaismu.

Podpořte časopis MASKIL!

Číslo účtu: 86-8959560207/0100

Variabilní symbol: 03

ŠÉFREDAKTORKA: Radka Lím Labendz
REDAKCE: Michal Spevák, Lubor Falteisek,
Jasmin Carmel, Anna Marie Vančurová.
REDAKČNÍ RADA: Jan Fingerland, Fedor Gál,
Tomáš Novotný, Pavlína Šulcová, Martin Šmok,
Pavel Vrátný
KOREKTURY: Luděk Skok.
GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.
TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s. r. o.
ISSN: 2570-6373
E-MAIL: redakce@maskil.cz
Uzávěrka tohoto čísla 25. 1. 2026.